

BARRICOOP

#01 | ABRIL 2016 | PUBLICACIÓ GRATUÏTA DEL PROJECTE BARRI COOPERATIU

DEBATS I
PROPOSTES
EMERGENTS
DES DEL **COOPERATIVISME**
I **L'ECONOMIA SOCIAL**

PRESENTACIÓ: Barri Cooperatiu | TEXTOS: Xavi Sarrià | Lluís Benlloch | Raquel Álvarez | Mireia G. Gil
ENTREVISTEM: Joan Ramon Sanchis Palacio | Anna Peñalver Bermudo | Ivan Miró | Guernica Facundo Vericat
TEMES: Xarxes i teixit local | Projectes emergents | Finances ètiques | Recerca | Feminisme | Cooperativisme
Moviments | Institucions | Apunts històrics | Recursos | Emprenedoria | Economia Social i Solidària

BARRI COOPERATIU ARRANCA A BENIMACLET

EQUIP BARRICOOP

“Un projecte de promoció del cooperativisme i l'economia social des de Benimaclet per a tots els barris”

■ El projecte **Barri Cooperatiu** neix com una proposta d'intervenció social i treball en xarxa, destinada al foment, la promoció i la visibilització de l'**Economia Social** i el **Cooperativisme** com a instruments i paradigmes de fórmules alternatives de desenvolupament i activació socioeconòmica del territori.

Durant els propers mesos, es desplegaran accions de diversos tipus que comptaran amb la implicació, a diferents nivells, de persones, entitats socials i institucionals relacionades amb la promoció socioeconòmica i cultural en general, i amb l'Economia Social i Solidària en particular.

El projecte neix al barri valencià de Benimaclet, un territori amb fort arrelament del teixit associatiu i comunitari, dels moviments socials, les cooperatives i altres iniciatives transformadores des del treball a escala local.

Des de **Barri Cooperatiu** defensem la pertinença dels valors, recursos i potencialitats de l'Economia Social i Solidària com a paradigma des del qual dissenyar i promoure un nou model de desenvolupament socioeconòmic, que situe les necessitats del treball i la comunitat per davant dels interessos del capital i del mercat. Una nova institucionalització de les relacions i les activitats socioeconòmiques basada en l'interès col·lectiu i en la participació social.

Està demostrada la capacitat de l'Economia social per fer front de forma més efectiva als efectes de la crisi econòmica, al temps que és capaç de garantir determinades condicions de benestar, cohesió social i desenvolupament local.

Les cooperatives, per ser empreses de propietat col·lectiva i gestió democràtica, resulten un instrument apropiat per garantir i crear llocs de treball, al temps que es genera activitat econòmica de proximitat, prioritzant l'interès social. Les entitats associatives, per la seua banda, poden promoure iniciatives de reactivació sociocultural, així com vertebrar el teixit social d'un territori, potenciant fórmules de solidaritat i redistribució de recursos diversos, a partir de sistemes de producció i gestió participativa de recursos comuns.

Els propers mesos, tenim l'objectiu de posar en valor les alternatives econòmiques i socials que es vénen desenvolupant als nostres barris.

Al mateix temps, pretenem mobilitzar diferents recursos per tal d'afavorir el naixement i la consolidació de nous projectes d'economia social arrelats al territori.

Per a aquests objectius, realitzarem les primeres “*Jornades d'Economia Social i Cooperativisme*” al barri de Benimaclet, així com el curs de formació “*Fent economia social, fent cooperativa*”. A més, hi haurà la Ruta cooperativa a Benimaclet, on visibilitzarem les empremtes del cooperativisme i l'economia social al barri. Finalment, també hi ha previstes altres accions complementàries que anirem comunicant.

Disculpeu les molèsties, estem fent barris més cooperatius. ●

BENIMACLET IMPARABLE

XAVI SARRIÀ

Llicenciat en Filologia Catalana, escriptor, editor, activista cultural i polític. Durant vint anys ha seguit lletrista i cantant del grup Obrint Pas. És autor de les novel·les *Històries del Paradís* (Bromera, 2008) i *Totes les cançons parlen de tu* (Sembra, 2014). Ha col·laborat en diversos mitjans com *L'Accent*, *Catalunya Ràdio*, *Ràdio Klara*, *Vilaweb* o *L'Avanç*.

■ Sóc de Benimaclet. Hi visc des de fa molts i molts anys. Conec els seus carrers i molta de la seua gent que ve i va. Un dels nous veïns del barri és una llibreria associativa. Un punt de trobada que se suma al ja existents on podem intercanviar i adquirir experiències crítiques. Em demanen un article per a un projecte il·lusori anomenat barri cooperatiu. La idea em captiva de seguida. No només perquè sóc cooperativista sinó perquè el concepte explica la realitat creixent d'aquest antic poble de l'Horta que ha sapigut mantindre la seua vida.

No és casualitat, és clar. És l'herència d'un treball llunyà. I ací he de parlar de les heroïques lluites veïnals dels anys seixanta, setanta i huitanta. O del veïnat que va defensar les alqueries, les terres i una forma de vida comunitària que ha sobreviscut, debilitada, a la voràgine del progrés. No ha estat fàcil. El desenvolupisme franquista, la suposada modernitat postfranquista i els bulldozers neoliberals amenaçaven de trinxar el que quedava de la nostra memòria col·lectiva. Però no ho han aconseguit. Aquella història feta de vivències personals que esdevenen col·lectives ha perviscut gràcies a diferents iniciatives. Però també, i sobretot, a cadascú de nosaltres.

Reconec que em costa mantindre els records del meu Benimaclet. Els anys passen i les ombres s'allarguen. Però quan m'ajunte amb vells amics, els trec a passejar amb aquell antic orgull de barri. I aleshores em tornen les innocències velles. El poble i la ciutat. El ciment i les arrels. Les cases que resistien entre una legió d'edificis anodins. Plaques de falange entre alqueries. Anar a l'estadi del Llevant saltant les séquies. Veure tocar als RAMONES a l'antiga patatera. Els murs de la vergonya del trenet. Els estralls de l'heroïna. Les parades del mercat. Maquinetos i vespinos. Un oceà d'horta desconeguda. El concert que vam fer a la plaça en un Carnestoltes d'ara fa vint anys. Els locals d'assaig al carrer Poble Llarga, a Primat Reig o l'antic camí d'Orriols que foren enderrocats per construir-hi finques. Les nits d'entre setmana als bars de sempre amb la gent l'institut. Veure l'albada tornant de la platja una nit de Sant Joan pel camí de Vera. Pisos d'estudiants atrotinats. Cançons cantades en terrats.

Imatges tacades de nostàlgia. Però també d'esperances i lluites. Com l'assemblea de joves que organitzàrem al barri. O el primer local de dissidències que vam obrir amb aquella prudència quasi clandestina i en què havies de trucar a la porta per entrar. Murals anarquistes. Pintades de Maulets. Cartells de Jove Germania. Eixir del barri per explorar el Carme. Insubmissió. I Guillem Agulló. Els garitos del carrer de Dalt. L'okupa del carrer Flora. SKAPARRÀPID i MANIÀTICA. La Festa per la Independència. Tornar al barri per les vies del tramvia. La bombolla immobiliària que comprava i desmobilitzava consciències. La Ronda Nord que obria una gran ferida entre l'horta i nosaltres. I nosaltres resitint fins i tot encadenats a les excavadores. Les detencions i les criminalitzacions. I les revoltes quotidianes que no pogueren aturar. Perquè aleshores van arribar noves fornades i crisis. Les esclatxes es van fer més fondes. Les llavors antigues van tornar a donar fruit. I, calladament, tot va esclatar.

La història ja la coneixeu. En plena ressaca del neoliberalisme corrupte i valencianòfob que ens ha governat, Benimaclet és més viu i combatiu que mai. Som un entramat de xarxes vives i combatives, de centres socials i okupats, de plataformes veïnals i moviments de base, de cercaviles i festes, de projectes veïnals i iniciatives comunitàries de tota mena que ens ofereixen una poderosa capacitat activista. Una suma de voluntat ànimes i invisibles que han fet possible que un altre model polític, social i cultural haja arrelat als nostres carrers. Però també econòmic. No ho oblidem.

Diferents projectes porten anys treballant al barri amb l'economia social i solidària. És a dir, amb tota una bateria de propostes de producció, comercialització i consum establertes des de la democràcia, l'equitat i la sostenibilitat; des del cooperativisme, l'horitzontalitat, i l'assemblearisme; des de les xarxes d'intercanvi o des dels sistemes de gestió comunal. En resum, des de les persones per a les persones. Un model necessari que per si mateix no resoldrà tots els mals de hui, però sí que ens permetrà alliberar-nos cada dia un poc més de la lògica catastròfica que imposa el capitalisme. Aquest és l'objectiu que vol amplificar el projecte Barri Cooperatiu: estendre les sinergies que ens faran imparables. Obrim els ulls a les seues pàgines. I organitzem la nostra força col·lectiva per seguir transformant un món que, recordem-ho, comença als nostres carrers. Perquè ara és l'hora de seguir i aprofundir. Amb l'orgull de barri. I amb la perseverància que ens ha fet arribar fins ací. ●

ENTREVISTA
PROFESSOR
JOAN RAMON
SANCHIS PALACIO

"EL PAÍS VALENCIÀ ÉS LA TERCERA AUTONOMIA MÉS POTENT EN COOPERATIVISME I ECONOMIA SOCIAL"

Professor Titular al Departament de Direcció d'Empreses de la Facultat d'Economia de la Universitat de València. Director de l'Institut Universitari d'Investigació en Economia Social, Cooperativisme i Emprenedoria de la UV. Entre les seues publicacions: "Caixa Popular. Un model de banca cooperativa, social i diferent" (Ed. Vincle), "El modelo Consum. Una cooperativa responsable i sostenible" (Ed. Vincle) i "¿Es posible un mundo sin bancos? La revolución de las finanzas éticas y solidarias" (Ed. El Viejo Topo).

Darrerament, has escrit dos llibres sobre la història de dos grans cooperatives valencianes, Consum i Caixa Popular. Quina ha sigut la rellevància històrica del cooperativisme valencià? Com definiries el model d'economia cooperativista valenciana?

El País Valencià és la tercera autonomia més potent de tot l'Estat espanyol en cooperativisme i Economia Social i algunes de les seues cooperatives són un referent nacional i internacional. Consum és la cooperativa amb més socis consumidors de tot l'Estat espanyol amb més de dos milions de socis i Caixa Popular és, junt amb Laboral Kutxa al País Basc, l'única cooperativa de crèdit on els seus treballadors són socis (banc democràtic) i una de les poques entitats financeres valencianes que ens han quedat després de la desfeta del sistema financer valencià. La major part de les cooperatives elèctriques estan al País Valencià, les caixes rurals representen la meitat d'aquest sector a tota Espanya, les cooperatives agroalimentàries són un referent exportador, les cooperatives de treball associat estan fortament implantades en tots els sectors econòmics i les cooperatives d'ensenyament han sigut claus en el desenvolupament de la llengua valenciana i en pràctiques pedagògiques i docents innovadores.

Per tant, el cooperativisme valencià està fortament arrelat al territori valencià, contribuint de manera directa i activa al desenvolupament econòmic i social dels pobles i de les persones. Algunes de les cooperatives valencianes tenen més de cent anys i estan fortament consolidades, tant des del punt de vista econòmic com social. Des de la segona meitat del Segle XIX fins a l'actualitat s'han anat desenvolupant, a la vegada que han contribuït també al desenvolupament del territori en el qual han nascut i han realitzat la seua activitat.

Actualment representen un 12% del Producte Interior Brut valencià, generen ocupació fixa (més del 80% del contractes són indefinits) i competeixen amb èxit en els mercats, conservant els valors socials i ètics que les van veure nàixer.

El cooperativisme representa un model productiu de proximitat basat en una ocupació estable i de qualitat i en una gestió democràtica, que té com a motor de canvi i progrés

el coneixement i la supremacia de les persones i del treball sobre el capital. Són empreses vinculades al territori, que no deslocalitzen la seua producció i, per tant, generen ocupació en el propi territori. També són empreses socialment responsables, tant internament com externa. Internament afavoreixen les polítiques d'igualtat de gènere i equitat salarial, a més de potenciar la diversitat cultural i social. La seua escaleta salarial és d'1 a 3 (cas de Caixa Popular) o d'1 a 6 (cas de Consum) front a l'escala d'1 a 150 de les empreses de l'IBEX o d'1 a 10 que planteja l'Economia del Bé Comú. Externament, reverteixen una part dels seus beneficis econòmics en la societat, mitjançant el patrocini d'activitats culturals, socials, artístiques i esportives, i potencien mesures dirigides a la protecció del medi ambient. És, per tant, el tipus de model productiu que necessitem per a canviar la societat.

Per què creus que la del teixit empresarial cooperatiu valencià és una història tan desconeguda a nivell popular?

En general, el món del cooperativisme és un gran desconegut per a la majoria de les persones. De vegades es dona el cas que la gent coneix una empresa que funciona bé i que està aportant valor a la societat però no sap que es tracta d'una cooperativa. Açò és conseqüència de la cultura empresarial agressiva i liberal que patim i de la falta d'informació. Els poders econòmics dominants silencien l'existència del cooperativisme per a poder seguir exercint el seu poder i per a mostrar l'èxit del seu model econòmic basat en el creixement desmesurat i depredador i en la precarització de l'ocupació.

El model productiu del cooperativisme, encara que forma part del sistema capitalista i, per tant, no el qüestiona, sí que mostra les contradiccions evidents del sistema. A determinats poders econòmics i polítics els interessa silenciar l'èxit del cooperativisme perquè demostra que hi ha una altra manera diferent de fer empresa i economia més respectuosa amb l'entorn i que garanteix la sostenibilitat.

D'altra banda, els sistemes educatius i d'ensenyament no inclouen l'estudi del cooperativisme. Aquest no apareix en els currículums docents dels centres educatius o apareix d'una forma molt limitada. El missatge que

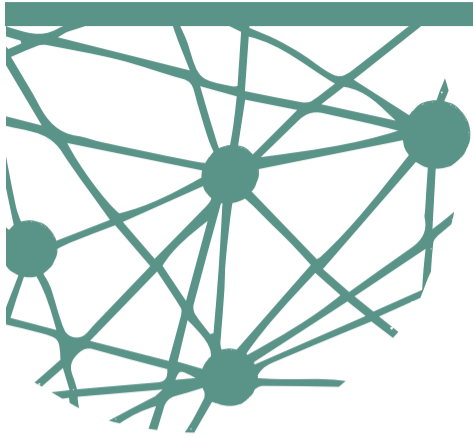
es dona és que les cooperatives són empreses que només són vàlides per a un grup reduït de persones i, per tant, són una cosa excepcional que no garanteix la continuïtat econòmica i productiva. Són valorades com un fet marginal, excèntric, poc professional i que no tenen a veure amb l'empresa. Res més lluny de la realitat, com vénen demostrant des dels seus orígens. Ara s'han posat de moda per la crisi econòmica i s'està donant el missatge que són adequades per a afrontar les crisis perquè són "resilients", tenen més capacitat de resistència davant les crisis. Però les cooperatives també són adequades en temps de creixement econòmic; és més, són la base per a un canvi real del sistema productiu. Cal canviar el discurs de les Administracions, Universitats i centres educatius. Les cooperatives són empreses que donen solució als problemes de les persones i dels territoris.

Com valoreu la situació actual del cooperativisme i l'economia social valenciana. Quins punts febles i quines fortaleses destacades?

L'Economia Social valenciana, encara que també està patint la crisi financera i econòmica, està fortament consolidada. Les cooperatives de crèdit són les úniques que no han necessitat diners públics i que no han patit la crisi financera, i al País Valencià en conservem encara un grapat important de caixes rurals i cooperatives de crèdit. Algunes d'elles, inclús estan obrint noves oficines en municipis que pateixen l'exclusió financera.

Les cooperatives de treball associat han mantingut els seus llocs de treball, contribuint a la cohesió territorial. Al sector serveis, el cooperativisme s'ha desenvolupat de manera constant. Al món agrari, malgrat el problema estructural derivat d'un sistema de valor dominat per les grans empreses de distribució comercial que imposen els preus dels productes agraris, les cooperatives agroalimentàries continuen sent una opció vàlida per als xicotets i mitjans llauradors. La principal fortalesa de les cooperatives valencianes és que mantenen el seu arrelament al territori i es basen en estratègies competitives de diferenciació i tracte personal als seus clients. Açò els permet fer una activitat econòmica real, productiva i eficaç, allunyada de l'especulació

"El cooperativisme representa un 12% del Producte Interior Brut valencià, genera ocupació fixa (més del 80% del contractes són indefinits) i competeix amb èxit en els mercats, conservant els valors socials i ètics."

>ENTREVISTA PROFESSOR JOAN RAMON SANCHIS PALACIO

“Per regla general, el cooperativisme té un problema d’eficiència, derivat de la seua escassa professionalització de la gestió.”

i del risc econòmic. Però, per regla general, el cooperativisme té un problema d’eficiència, derivat de la seua escassa professionalització de la gestió. No és un problema exclusiu de les cooperatives, és dona en qualsevol tipus d’empresa, però en el cas de les cooperatives va unit a la seua mancança de recursos financers, la qual cosa fa que siga més important encara prendre mesures per solucionarho. Cal implementar plans de formació per millorar la gestió professional de les empreses.

D’altra banda, contràriament al que es pensa, la xicoteta dimensió o la grandària de les cooperatives, al meu parer, és una fortalesa: dona flexibilitat i capacitat d’innovació. L’obtenció d’economies d’escala i sinèrgies, tan necessàries per a competir en els mercats, es pot aconseguir mitjançant estratègies de cooperació i aliances entre cooperatives, sense necessitat que es fusionen. Perquè amb les fusions es perden els valors propis del cooperativisme i fins i tot la seua principal fortalesa, que és l’arrelament al territori. Cal introduir en les cooperatives la ferramenta dels plans estratègics, formular i implementar noves estratègies enfocades a generar valor afegit, sobretot en base als recursos intangibles. Les cooperatives han d’aprendre a posar en valor els seus intangibles i el seu compromís amb el territori a través de la responsabilitat social i el bon govern corporatiu.

Fins la crisi econòmica i financera que va començar l’any 2008, el sistema de caixes de crèdit i de cooperatives financeres valencianes era majoritari quant a captació d’estalvi popular, i molt important quant a impacte social i econòmic en el territori. Com ha afectat aquest període de crisi a aquestes entitats, i quines possibilitats veus per recuperar un sistema financer amb caràcter social i arrelament al territori?

La crisi financera, però sobretot les mesures que ha pres el Govern Central (Ministeri d’Economia i Banc d’Espanya) mitjançant les fusions i la concentració del sector bancari, ha suposat la desaparició d’una part considerable de la banca social valenciana, la qual cosa està provocant exclusió financera, sobretot entre la població més vulnerable (particulars de classe mitjana i baixa, autònoms, emprenedors, microempreses i xicotetes i mitjanes empreses). La desaparició de les caixes d’estalvis ha suposat la pèrdua del model de banca minorista centrada en els segments de la població que més necessitats de finançament tenen, i també ha suposat una pèrdua important de l’Obra social.

El cas de les cooperatives de crèdit i caixes rurals també és simptomàtic, tot i que encara en tenim unes 30 caixes rurals molt vinculades al territori i al finançament del món rural i agrari. El perill de desaparició d’aquestes entitats financeres valencianes no ve de la crisi financera o dels problemes in-

terns que puguen tenir, ja que la major part d’aquests bancs han aguantat molt bé la crisi i no tenen problemes de solvència, sinó que ve de les mesures de reforma financera que vol aplicar el Banc d’Espanya i que significaria la seua desaparició definitiva.

S’ha perdut molt del sistema financer i bancari valencià però encara es pot perdre més si no es prenen mesures en el bon sentit. I pensem que si perdem la banca social valenciana que encara tenim, els grans perjudicats seran els sectors productius valencians, que necessiten del finançament procedent d’aquestes entitats. El Govern valencià hauria de defensar la continuïtat de les cooperatives de crèdit i de les caixes rurals valencianes a través de l’Institut Valencià de Finances. Una política financera basada en el suport a aquest tipus de banca de proximitat o *community banking* podria ajudar a recuperar el teixit productiu valencià. Necessitem bancs de proximitat, bancs valencians, i amb les polítiques de fusions i de concentració, és precisament aquesta mena de model el que està en perill, davant un model de megabancs dirigits a l’especulació dels diners i que es tradueix en males praxis i abusos bancaris com la col·locació d’actius i passius tòxics (com les participacions preferents), les clàusules sòl o l’abús en el cobrament de comissions.

Has comentat en algunes ocasions que no veus viable un model de banca pública convencional. Quines raons esgrimeixes, i quin és el model que proposes?

La banca pública, en determinats moments històrics, ha jugat un paper clau en el finançament de l’economia i dels sectors populars, però va desaparèixer a finals dels anys noranta del Segle XX amb la seua privatització i venda a un banc privat. Les caixes d’estalvis, que eren l’altre exponent d’una banca al servei públic, han sigut saquejades per empresaris de la construcció i polítics corruptes fins que s’han transformat en fundacions privades al servei dels grans bancs societats anònimes.

La desaparició de les caixes d’estalvis valencianes ha vingut donada per un full de ruta pactat per empresaris i polítics i del qual s’ha beneficiat especialment la gran banca. Davant això, ens queda una xarxa extensa de cooperatives de crèdit i caixes rurals, que s’hauria de mantenir. Cal aprofitar els recursos que disposem, i aquests recursos són les cooperatives de crèdit. La meua proposta va en la línia de consolidar una xarxa de bancs de proximitat al voltant del que ja tenim, amb la col·laboració amb les Administracions Públiques, especialment les locals, per a desenvolupar un pla de finançament a la mesura i específic per a l’emprenedoria social. Però això no és incompatible amb l’existència d’un banc públic autonòmic que facilités finançament a les xicotetes i mitjanes empreses.

S’està plantejant que aquest banc públic podria ser l’Institut Valencià de Finances. Aquest Institut està actualment amb una situació financera molt delicada per la mala gestió del govern anterior i, a més, caldria el vistiplau del Banc d’Espanya, cosa que no seria massa fàcil. Altra possibilitat seria crear una xarxa de bancs públics o mixtos d’àmbit local/comarcal, similars al bancs de desenvolupament comunitari. En definitiva, es tractaria de construir un nou sistema financer valencià que tinga com a pilar diferents models de banca compatibles, com ara la banca de proximitat i la banca pública, ben gestionats professionalment i amb un rigorós sistema de control per a evitar que es tornen a produir els comportaments anteriors que ens portaren a la crisi de les caixes.

Com veus el panorama de les finances ètiques i solidàries? Quina opinió tens sobre les diferents opcions que existeixen actualment en l’àmbit estatal i valencià?

Davant l’exclusió financera, la societat civil està prenent la iniciativa i aportant noves solucions. La mobilització de la societat civil és clau en tot aquest procés de les finances ètiques i solidàries. A l’Estat espanyol, un país molt bancaritzat, no ha existit una oferta de finances ètiques i solidàries. D’alguna manera, la banca social representada per caixes d’estalvis i cooperatives de crèdit cobria aquestes necessitats. Però amb la desaparició de les caixes d’estalvis, s’obre una nova època per a la banca ètica.

El cas de Fiare Banca Ètica és un cas digne d’estudi. Sembla una bona opció pel fet de ser un banc ètic amb forma de cooperativa de crèdit gestionat de manera democràtica, i en el qual els propis clients passen a ser socis del banc. Fóra millor que s’hagués constituït com a banc amb capital exclusivament espanyol, però l’opció de la integració en la Banca Popolare Ètica italiana tampoc és dolenta, tenint en compte que el Banc d’Espanya no va permetre la creació d’aquest nou banc.

L’existència d’altres bancs ètics com Triodos o Banco Jack, i d’altres iniciatives de finances solidàries no bancàries, com les cooperatives de serveis financers com Coop57, les comunitats autofinançades procedents sobretot de persones migrants, els bancs de temps, les monedes socials i fins i tot les finances col·laboratives com el micromeceatge, ofereixen un camp ampli de treball que caldrà anar analitzant. El més positiu de totes aquestes iniciatives és que naixen de la societat civil i s’organitzen de forma autogestionària i pensada per a cobrir les necessitats específiques de les persones. El risc està en la inseguretat que suposen algunes d’aquestes opcions i que acaben en mans de grans corporacions empresarials, que pareix que és el que està passant, en part, amb el tema del *crowdfunding*.

“Si perdem la banca social valenciana que encara tenim, els grans perjudicats seran els sectors productius valencians, que necessiten del finançament d’aquestes entitats. El Govern valencià hauria de defensar la continuïtat de les cooperatives de crèdit i de les caixes rurals valencianes a través de l’Institut Valencià de Finances.”

“El context és propici per al desenvolupament de l'Economia Social, però hem de ser capaços d'aprofitar-lo per a convertir l'Economia Social i Cooperativa en un model productiu que tinga continuïtat i que siga acceptat per la societat com un model vàlid i professional.”

Una vegada en crisi l'anterior model de creixement, creus que el cooperativisme i l'economia social són un bon instrument per ajudar a construir un nou model econòmic valencià? Cap on caldria anar?

L'Economia Social i Cooperativa és la forma més apropiada per afavorir un canvi de model econòmic al País Valencià, per les pròpies característiques d'aquest tipus de fer empresa, basat en la gestió de proximitat i democràtica i en la seua sostenibilitat i responsabilitat social corporativa. Cal anar cap a un model basat en el coneixement i la meritocràcia, un model centrat en el territori i en les necessitats reals de les persones, contrari a l'especulació i l'oportunisme. Però arribar a aquest model no és fàcil perquè partim de la situació totalment contrària.

Per això, el primer que caldria fer és assolir el model d'Economia Social i Cooperativa, un model que està fortament consolidat però que actualment té un risc greu derivat de les polítiques neoliberals i conservadores predominants. Les mesures dirigides a la concentració empresarial i al creixement descontrolat i com a fi (i no com a mitjà), no afavoriran aquest model que busquem, al mateix temps que tampoc no ho afavoreix un plantejament empresarial basat en els costos baixos a través de la reducció de salaris i de condicions laborals, com s'ha anat consolidat al llarg de les diferents reformes laborals implementades. Cal posar les bases d'una economia del territori amb models empresarials dominats per la lògica de la cooperació, amb empreses locals compromeses socialment i on el treball i les persones siguen la prioritat en lloc del capital. L'Economia Social i Cooperativa és capaç de fer compatible la rendibilitat econòmica amb la rendibilitat social, de manera que el benefici econòmic es converteix en el mitjà per aconseguir els fins socials.

Ens trobem en un moment històric de canvi de governs, de mentalitats, de dinàmiques econòmiques. Moltes persones s'apropen a l'economia social i solidària buscant alternatives de vida, de consum, de treball, de relació amb els altres. Quins són els reptes que hi ha des de les institucions públiques, l'àmbit acadèmic i el teixit social per tal de promoure, enfortir i fer viables aquestes alternatives?

El context és propici per al desenvolupament de l'Economia Social, però hem de ser capaços d'aprofitar-lo per a convertir l'Economia Social i Cooperativa en un model productiu que tinga continuïtat i que siga acceptat per la societat com un model vàlid i professional. No podem donar el missatge que les empreses de l'Economia Social només són vàlides per a contextos de crisi econòmica. Hem de fer un plantejament a llarg termini amb una visió global i integrada. Les persones busquen les fórmules de l'Economia Social per a fer front a les seues necessitats i a situacions problemàtiques de mancança d'ocupació i de situacions d'exclusió social. El teixit social ha de ser capaç d'unir i canalitzar les propostes de la societat civil, oferint estructures organitzatives estables i professionals per a garantir la supervivència a llarg termini d'aquestes propostes, perquè tinguen continuïtat en el temps. Per la seua banda, les Administracions Públiques han de facilitar un context legal i polític favorable a les iniciatives de l'Economia Social i oferir un discurs seriós i amb arguments sòlids, emmarcant les propostes del cooperativisme dins d'un pla integral de recuperació dels sectors productius valencians i de disseny d'un model productiu sostenible i estable. L'Administració Pública no pot

condicionar o restringir les accions econòmiques privades però sí pot afavorir i prendre mesures per a potenciar accions econòmiques cap a un model productiu sostenible. Línies de finançament específiques i polítiques públiques de suport a aquest tipus de fer empresa són les accions que poden implementar les Administracions Públiques.

Per últim, es fa necessària la col·laboració amb les universitats i els centres d'investigació, aprofitant el seu talent per a posar en funcionament estructures de suport. Les universitats valencianes tenen equips d'acadèmics coneixedors de l'Economia Social i Cooperativa i amb idees vàlides per afavorir el seu desenvolupament. La Universitat de València compta amb un Institut d'Investigació en Economia Social, Cooperativisme i Emprenedoria, el IUDESCOOP, del qual sóc el director, amb un equip multidisciplinari d'acadèmics molt implicats en aquests temes. Aprofitarem el moment històric favorable a l'Economia Social si establim una estratègia de cooperació en xarxa basada en la col·laboració de les tres potes de la societat: l'administració, les organitzacions i les universitats.

Finalment, veient l'escenari en què ens trobem, consideres que estem en una nova onada de cooperativisme i economia social, tal vegada similar a la que podem trobar als anys 70 i 80? Quines diferències i similituds tenim amb aquell moment? Què caldria fer, al teu parer?

Els anys 70 i 80 del segle XX van ser molt positius per al cooperativisme valencià. En aquell moment nasqueren les principals cooperatives valencianes (Consum, Caixa Popular) i es crearen estructures organitzatives comunes que afavoriren l'emprenedoria social. Aleshores estava tot per fer encara i les possibilitats eren enormes: moments de canvi econòmic, polític i social, i els líders cooperativistes van saber aprofitar-ho. Ara tenim de nou un moment d'incertesa política i social, i una forta crisi econòmica que requereix noves mesures i iniciatives; però partim d'una situació molt més difícil des del punt de vista econòmic.

Les grans empreses de capital dominen els mercats i condicionen les decisions polítiques, predomina un discurs neoliberal contrari als principis del cooperativisme i l'ètica. La corrupció està generalitzada i l'especulació es moneda de canvi. Però l'Economia Social és la resposta a les necessitats de la societat i a les mobilitzacions de la societat civil.

Els moviments de protesta, com el 15M o les marxades de la dignitat, busquen solucions concretes als problemes reals dels ciutadans i ho fan utilitzant l'Economia Social (cooperatives integrals, finances ètiques i solidàries). Per tant, les eines i les motivacions són diferents però la resposta es canalitza de la mateixa manera: creant cooperatives i empreses socials. Cal aprofitar aquest context i, per exemple, caldria dissenyar un pla d'empreses recuperades. La recuperació del teixit productiu valencià es podria aconseguir, en part, transformant empreses de capitals en crisi en empreses gestionades pels seus treballadors. D'altra banda, la resposta als processos de privatització dels serveis públics (sanitat, educació, serveis socials) podria venir també de la mà de la creació d'empreses socials i d'inserció. Les administracions públiques, especialment les locals, podrien incentivar la creació de cooperatives de serveis socials i d'integració laboral. Tenim tot un repte per davant però amb molts obstacles. La manera de superar els obstacles és treballant en xarxa i amb estratègies cooperatives. ●

PER QUÈ UNA COOPERATIVA?

1. ÉS UNA EMPRESA DE PROPIETAT COL·LECTIVA.

Les persones sòcies d'una cooperativa són les propietàries i tenen dret als beneficis que produeix la cooperativa en igualtat de condicions.

2. ÉS UNA EMPRESA DEMOCRÀTICA.

Les cooperatives són formalment autogestionàries. L'assemblea general es regeix pel principi de cada persona un vot, i totes les persones sòcies participen de les decisions i responsabilitats col·lectives.

3. ÉS UNA EMPRESA QUE PROMOU EL TREBALL DIGNE.

Les persones sòcies d'una cooperativa estableixen una relació laboral estable i participativa en la seua empresa. Les cooperatives protegeixen l'ocupació més que cap altra empresa, a més de tenir millors condicions de treball.

4. ÉS UNA EMPRESA COMPROMESA AMB L'ENTORN.

Les cooperatives són empreses vinculades al territori i retornen part dels beneficis a la societat. Promovent i donant suport a cooperatives, podem contribuir a canviar el nostre entorn.

5. ÉS UNA EMPRESA QUE COOPERA I FA XARXA.

Entre els seus principis hi ha la intercooperació. Les cooperatives solen pertànyer a diferents tipus de xarxes vinculades a l'economia social.

6. ÉS UNA EMPRESA AMB AVANTATGES.

Les administracions públiques apliquen beneficis fiscals i legals, així com ajudes públiques a aquest model empresarial. A més, és creixent la compra pública responsable que afavoreix les empreses cooperatives.

7. ÉS UN MODEL EMPRESARIAL EN CREIXEMENT.

Cada vegada es constitueixen més cooperatives, i hi ha més persones vinculades. Hi ha cooperatives en tots els sectors econòmics: alimentació, vivenda, indústria, finances, educació, etc.

8. ÉS UNA EMPRESA AMB FUTUR.

L'economia solidària, el treball col·laboratiu, el consum i l'estalvi responsable, el compromís amb l'entorn local i global, la necessitat d'alternatives econòmiques i d'autoocupació fan del cooperativisme una opció amb futur.

ENTREVISTEM ANNA PEÑALVER

“LA REFLEXIÓ FEMINISTA SOBRE LES CURES OBRE EL CAMP DE PENSAMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL I AFECTA A TOTS ELS SEUS ÀMBITS”

FOTO: CSem

Activista social i política. Membre del Casal Popular de Castelló i de l'equip promotor de les Jornades de Cooperativisme i Economia Solidària *Coopera que és la Pera* a Castelló de la Plana. Coautora del llibre “*Fer el salt. Cooperativisme i Economia Solidària*” (Ed. Comú). Actualment, és membre de Castelló en Moviment i regidora a l'Ajuntament.

L'any 2012 vas participar en l'organització de les I Jornades de Cooperativisme i E.S a Castelló de la Plana. D'on sorgí la idea? Quines necessitats preteníeu atendre?

La idea sorgí d'un grup de persones vinculades al Casal Popular de Castelló, amb ganes de llançar a la societat castellanenca el debat sobre la necessitat d'experimentar nous models socials i productius en una ciutat durament colpejada per la crisi econòmica. Cal tenir en compte que la nostra comarca havia sigut un exemple paradigmàtic del creixement econòmic basat en la bombolla immobiliària i els seus derivats, sobretot la indústria taulellera, i que havíem passat d'un atur mínim a ser una de les províncies líders en aquest problema. A més, trobàvem que al nostre voltant es començava a despertar una certa inquietud envers el cooperativisme, però que ens faltaven referents propers en els quals inspirar-nos per a fer el salt. Les jornades de 2012 volien ser unes “primeres jornades”, amb continuïtat en el temps, però per diversos motius es van quedar allí. Potser ara seria el moment de reprendre-les.

Quina és l'alternativa que proposàveu davant aquest escenari?

Les jornades van incloure reflexió teòrica sobre l'economia social en sentit ampli, però també volíem escoltar de primera mà l'experiència de casos concrets, amb els seus encerts i errades, que pogueren donar pistes i idees a les persones assistents per tal d'animar-les a buscar les seues pròpies vies a l'hora d'engegar un projecte. Però, alhora, érem conscients que les iniciatives cooperativistes, igual que altres tipus d'emprenedorismes, podien acabar convertint-se en una substitució del treball assalariat mitjançant l'externalització de determinats béns i serveis, precaritzats, de la qual, posteriorment, les empreses capitalistes clàssiques podrien aprofitarse'n, igual que s'aprofiten del treball dels autònoms. Aquest repte està present i hem de ser conscients. Per això insistim a no desvincular la lluita “econòmica” de la lluita política, a no pensar que fent proliferar el model cooperatiu ja estava tot resolt, a ser conscients en tot moment que l'economia social requereix el treball en xarxa i el suport mutu, etc. Tot i els

perills evidents, és innegable que els valors del cooperativisme i l'E.S. ja representen un actiu en sí mateix, perquè comporten un canvi a l'escala de valors i mentalitats, aparten la competència com a principal esquema, tan assumit en les nostres societats, i això és, sovint, el més difícil de canviar.

Com a activista a diversos moviments socials i polítics, quina relació creus que ha d'haver entre els moviments socials i l'Economia Social? Creus que al País Valencià és suficient l'aposta per l'Economia Social des dels moviments socials?

Els moviments tenim un discurs, i també unes pràctiques activistes, molt centrades en allò col·lectiu, en la cooperació com a motor bàsic. En el nostre dia a dia militant, estem molt acostumades a fer assemblees, a prendre decisions de manera democràtica, a l'horitzontalitat, a fugir de la competència com a valor. Però, curiosament, almenys a Castelló, el que ens trobem és que no som capaços de traslladar eixa manera de treballar a l'àmbit econòmic, que moltes de les persones que estem vinculades als moviments socials acabem en treballs altament precaritzats, o acabem per emigrar a altres pols d'atracció, com ara Barcelona o València, o fins i tot a l'estranger, abans d'associarnos per a “buscarnos la vida juntes”. Això, alhora, acaba afectant els propis moviments socials, que perden molts dels seus membres perquè s'han de buscar un futur fora. Hauríem de trobar la manera d'aprofitar tot aquest “saber fer” assembleari i autogestionari, tota aquesta potència, per construir un futur més digne per a totes.

Vas ser part activa del moviment del 15M. Durant els primers mesos del moviment, les propostes d'Economia Social i Cooperativisme van ser molt potents. Què ha quedat d'aquell impuls que es va donar a les places? Aquell impuls va marcar un abans i un després. Moltes persones ens vam conèixer durant aquells mesos i, tot i que la cosa es va anar desinflant progressivament, ens hem anat trobant després en altres projectes, tan polítics com socials o, fins i tot, en alguna

iniciativa econòmica de caire cooperatiu. El 15M ens va obrir un món de possibilitats nou. A més, el contacte amb altres 15M de ciutats més dinàmiques, ens va servir per apropiarnos a les seues experiències. Per exemple, va ser a les assemblees i activitats de la plaça que moltes persones vam sentir a parlar per primera vegada de Som Energia, de Coop57, la Cooperativa Integral Catalana. L'experiència ens va marcar a moltes.

Estàs actualment al municipalisme, com a regidora per Castelló en Moviment. Quin creus que ha de ser el paper de les institucions pel que fa a l'ES, a nivell de suport, de promoció, de donar visibilitat, etc?

Les institucions tenen molt a dir sobre el tema. A nivell estatal o autonòmic, són les que configuren el marc legal en què l'ES, al cap i a la fi, s'ha de moure. I això delimita en gran mesura les possibilitats d'acció, per a bé o per a mal. D'altra banda, el sector públic és una part molt important de la demanda interna d'un país i és des d'aquest poder que es poden potenciar uns sectors econòmics o uns altres; tot depèn dels interessos als quals responguen les institucions.

A nivell local, que és on jo estic, es fan moltes coses, o se'n podrien fer, tot i que no és ben bé una competència municipal, en polítiques actives d'ocupació i en desenvolupament local. En aquest camp també es poden dirigir els esforços cap a uns tipus d'iniciativa econòmica o uns altres, cap a uns sectors o uns altres. La contractació pública de béns i serveis, per exemple, ofereix moltes possibilitats. És important, a més, obrir el debat del model de ciutat que volem, decidir democràticament cap a on la volem enfocar i, en funció d'això, activar els mecanismes institucionals necessaris. En aquest debat es pot fer molta pedagogia i difusió sobre altres maneres de relacionar-nos econòmicament que molta gent, segurament, no coneix, com va passar en el 15M, però ara amb un altaveu més gran.

Des del municipalisme més combatiu, som conscients de la necessitat de construir contrapoders al poder institucional, si realment volem dur endavant canvis estructurals; i aquests contrapoders passen necessàriament per un teixit econòmic alternatiu. En unes jornades de Ganemos Madrid sobre el tema dels moviments socials i les institucions, pel que fa als contrapoders, algú va formular una pregunta important: “En una reunió entre Manuela Carmena i Villar Mir, qui té el poder?” La conclusió òbvia era que el veritable poder no estava tant en les institucions com

en l'economia i que, per tant, calia construir contrapoders econòmics, i no només polítics o culturals, que també. Són com distintes potes d'un sistema, i s'han d'abordar totes.

Com a activista feminista, quines vinculacions i potencialitats veus entre els dos moviments, el feminisme i l'Economia Social?

L'Economia Social té en el centre de la seua mirada les necessitats humanes, no el creixement pel creixement i l'acumulació de capital. Això ja té una forta vinculació amb el feminisme, en el sentit que la cura de les persones, en sentit ampli, ha sigut tradicionalment un sector femení, i com a tal ha plantejat enormes dificultats per a les dones. Quan introduïm els discursos feministes als debats sobre l'Economia Social, se'ns obre el camp de visió d'una manera que no seria possible sense aquesta mirada de gènere. Per exemple, si parlem de l'atenció a la dependència, que sol recaure en les dones, ens plantejem molts dubtes: cal que les famílies continuen fentse càrrec d'un treball tan estretament vinculat a les relacions afectives? És possible mantenir aquest marc familiar però tot fentlo més igualitari entre homes i dones? O, és l'Estat, és a dir, el sector públic, qui ha de fers'n càrrec? O es pot deixar en mans del mercat, encara que parlem d'empreses cooperatives? Seria alguna d'aquestes opcions alliberadora per a les dones? A quin preu? És possible separar les cures dels afectes?

Aleshores ens plantejem la possibilitat d'un “quart espai”, que no és ni privat, familiar o mercantil, però tampoc necessàriament estatal, però que sí és públic. És l'espai dels comuns, un espai públic que no necessàriament passa per les institucions estatals, però que està poc explorat en el nostre país i que no tenim molt clar quina forma pot prendre en la nostra realitat capitalista avançada, i que necessàriament haurem de començar a plantejarnos en un moment de la història en què el treball, com l'hem conegut fins ara, no està ni pot estar garantit. I això ens porta, alhora, a qüestionar la jornada laboral de 8 hores, l'alliberament de temps per a la cura afectiva de les persones, per a l'expressió artística, emocional... tot un món que no és aliè a l'Economia Social, entesa en sentit ampli. Per tant, una reflexió sobre les cures que parteix del feminisme, acaba per obrir el camp de pensament de l'economia social i afecta a tots els seus àmbits, perquè, al cap i a la fi, el feminisme posa en dubte la separació estricta entre l'àmbit privat i el públic, i això connecta amb la reflexió i les pràctiques de l'Economia Social.●

“Cal construir contrapoders al poder institucional, si volem dur endavant canvis estructurals; i aquests contrapoders passen necessàriament per un teixit econòmic alternatiu.”

DELS BARRIS COOPERATIUS A LA CIUTAT COMUNA

LLUÍS BENLLOCH*

■ En els darrers anys hem viscut diverses iniciatives dels moviments socials que han fet palès els vincles entre l'àmbit de l'economia social i les lluites emergents pels béns comuns. Entre elles, trobem diverses convocatòries que han juntat un bon nombre de col·lectius i cooperatives sota el reclam de la ciutat comuna, i que s'han anat donant amb molt bona acollida tant a València com a Barcelona.

També des de la producció de sabers autònoms s'ha subratllat aquest nexa. Investigadors en l'àmbit de l'economia social, com ara Fernando Sabin, han assenyalat la relació entre el cooperativisme i les institucions de la gestió d'allò comú. Així mateix, recerques sobre els comuns urbans, com la realitzada per l'Observatori Metropolità de Barcelona, han reivindicat el paper del cooperativisme en la generació contemporània d'aquests béns.

Llavors, les iniciatives de barris cooperatius s'inscriuen alhora que impulsen el marc més ampli de la reivindicació d'uns territoris del comú. És a dir, la construcció d'uns barris —o altres escales urbanes— definits per l'existència i la proliferació de pràctiques de reciprocitat i de cooperació social autònomes. Les quals es donen, a més, en múltiples àmbits socials, com puguen ser la gestió d'espais, la salut i les cures, l'educació, la producció de sabers o l'economia. Amb aquest objectiu, podem formular algunes estratègies, a partir de les experiències viscudes en els darrers anys, amb les quals aprofundir en l'articulació de la ciutat comuna

En primer lloc, i des d'una perspectiva més militant, cal aprofundir en la creació i sostenibilitat d'espais autogestionats i pràctiques horitzontals en els diferents barris de la ciutat. Tanmateix, hem d'assumir el repte d'obrir aquestes experiències perquè resulten menys identitàries —o de trobada entre els i les iguals— amb la finalitat que esdevinguin punts d'encontre basats en la negociació de les diferències. Recentment, a més s'ha subratllat la necessitat de percebre's com a eines al servei de la comunitat, al mateix temps que s'avalua críticament el retorn que es produeix al veïnat i el barri. Experiències valencianes tan diferent entre elles com els horts del CSO l'Horta o del Centre cultural de 3 Forques són ben reveladores en aquest sentit.

En segon lloc, sembla fonamental explorar en el nou marc institucional els àmbits de la gestió comunitària dels béns públics, introduint pràctiques cooperatives en el si dels mateixos. La finalitat d'aquestes ha de ser la combinació de la gestió per part de la comunitat amb la indubtable capacitat redistributiva que escoles o centres de salut públics posseeixen, malgrat l'ofensiva neoliberal. Si es revisen les demandes de moltes associacions i col·lectius a València, la instal·lació de centres cívics o l'apertura d'escoles públiques de 0 a 3 anys als barris, són motius repetits en tota la ciutat. Tanmateix, no podem caure en la simple demanda d'aquests equipaments, sinó que s'han de reivindicar conjuntament amb fórmules de gestió veïnal per als mateixos. A més, hem d'avançar-nos al perill que la gestió comunitària caiga en un ritual ortopèdic i burocratitzat, implementat des de les administracions. Més bé, ha de respondre a una reivindicació

i pressió des de baix, atenent a les característiques del teixit associatiu local. L'Ateneu Popular de Nou Barris a Barcelona, o l'escola de Palomeras Bajas a Madrid, són experiències referents per a aquestes lluites que marcaran els pròxims anys a les nostres ciutats.

Aquestes dues qüestions conviden a pensar des d'una lògica de l'eixamplament. Això és, quines iniciatives basades en la cooperació social podem llançar en aquells àmbits locals on encara no es donen? Dita dinàmica ens porta encertadament a omplir horitzontalment, amb iniciatives de gestió comunitària, aquells camps on no gaudim d'experiències amb aquests trets. Llavors, el repte radica ara a estendre-les cap a les dites esferes, com per exemple podria ser la salut o la cura de persones majors i/o dependents. En canvi, la lògica mencionada, sí que s'ha donat especialment i de forma engrescadora amb col·lectius exclosos, sobretot en barris amenaçats per processos de gentrificació. Al Cap i casal trobem els casos del naixement de Millorem el Cabanyal, amb la població gitana, o Escoltem Velluters, amb les treballadores del sexe del barri Xino. En una orientació similar, recentment ens hem sorprés positivament amb la creació del Sindicat de venedors ambulants a Barcelona.

Malgrat això, i més enllà d'aquestes qüestions, cal recordar i subratllar que les pràctiques de cooperació social es troben ancorades en les nostres vides, especialment en el món de la reproducció social i les cures. Per tant, no cal associar-les ni reduir-les a propostes més formals i instituides d'autogestió, sinó que estan inscrites en les vides quotidianes dels veïns i les veïnes.

Des d'aquesta mirada, una tercera estratègia de la ciutat comuna hauria de passar per donar visibilitat i reconèixer les pràctiques quotidianes de cooperació: d'aquelles xarxes de mares i —a vegades— pares on cada vesprada una té cura de tots els menuts i les menudes per facilitar la conciliació col·lectiva. De les colles d'estudiants que intercanvien i comparteixen apunts per aprovar exàmens. Dels treballadors/es que alternen els cotxes per moure's a la seua feina. Per tant, aquesta tasca té a veure amb una feina teòrica per rellegir la idea de cooperació social, però també amb una aposta per polititzar algunes de les experiències mencionades.

Ben mirat, si abans parlàvem d'una dinàmica de l'eixamplament, ara ens ubiquem en una lògica de la lateralitat. Seguint a Nicolas le Strat, les iniciatives comunitàries han de fer per multiplicar les aliances al territori. En aquest cas, activant processos de politització i de generació de noves subjectivitats, a partir d'aquelles experiències de cooperació social més properes a la quotidianitat de la gent i que posen al centre la reproducció social de les vides.

Per últim, considerem que les estratègies proposades, i també les iniciatives de barris cooperatius, han d'estar vinculades a escales urbanes obertes i flexibles, que puguen adaptar-se a les característiques socioespacials dels diferents indrets de la ciutat. Esperem que Benimaclet Barri Cooperatiu siga el marc on poden juntar-nos per debatre i discutir aquestes i altres qüestions, que ens facen caminar conjuntament cap a la ciutat comuna. ●

*Sociòleg i membre de l'Estudi la Dula. S'ha especialitzat en el desenvolupament de metodologies participatives en l'àmbit de la planificació urbana i l'acció comunitària. Co-organitzador del curs Comuns urbans, membre de les Falles Populars, Xarxa Ciutat Vella Batega,...

SOBIRANIA ALIMENTÀRIA I BARRI COOPERATIU

RAQUEL ÀLVAREZ*

■ La indústria agroalimentària és un dels àmbits on el capitalisme s'expressa amb major ferocitat. L'agronegoci és responsable de l'acaparament de terres i dels oceans per part d'empreses transnacionals i capitals especulatiu; l'expulsió de les comunitats camperoles i pescadores dels seus territoris; la privatització de sabers tradicionals i científics mitjançant diverses formes de drets de propietat intel·lectual; un repartiment injust de la riquesa, que posa la nostra alimentació en mans de grans empreses de llavors i distribuïdores, perjudicant les condicions de vida dels agricultors i agricultores.

Per la seua dependència dels combustibles fòssils, la repercussió ambiental del sistema agroalimentari és també enorme. La deforestació de bosc primari per a la seua conversió a pasturatges, els monocultius, la mecanització del treball, l'ús indiscriminat d'agrotòxics, el transport quilomètric d'aliments, el seu processament, la refrigeració que necessita i la deixalla que provoca són causants, aproximadament, de la meitat dels gasos d'efecte hivernacle, una de les majors contribucions mundials al canvi climàtic. Per posar un exemple proper, moltes de les verdures i hortalisses que comprem en els supermercats, es transporten des de lluny, gastant petroli innecessàriament i oblidant així a les persones que es dediquen a conrear aliments en el nostre entorn proper. Mentrestant, la maltractada horta retrocedeix i, amb ella, tots els beneficis socials, ambientals i paisatgístics que ens aporta.

En contrast a la seguretat alimentària, que se centra en la disponibilitat d'aliments, neix el concepte de sobirania alimentària, que constitueix una ruptura en relació amb l'organització actual dels mercats agrícoles i financers. La sobirania alimentària és el dret dels pobles a aliments nutritius i culturalment adequats, accessibles, produïts de forma sostenible, així com el seu dret a decidir el seu propi sistema alimentari i productiu. Això posa a aquells que produeixen, distribueixen i consumeixen aliments en el cor dels sistemes i polítiques alimentàries, per sobre de les exigències dels mercats i de les empreses.

En aquest context, els canals curts de comercialització constitueixen una peça clau de les xarxes alimentàries emergents que es presenten com a alternativa al model agroalimentari globalitzat. Es tracta de noves formes d'articulació entre producció i consum alimentari, basades en motivacions socials i polítiques, que respecten l'estacionalitat i les restriccions dels agroecosistemes locals, i que fomenten la proximitat física, cultural i relacional entre productors i consumidors.

A Benimaclet, són molts els exemples que, en el marc de la sobirania alimentària, superen en els seus principis la demanda d'alimentació saludable per plantejar una crítica d'arrel a l'expressió territorial del capitalisme globalitzat i es giren cap a l'horta per fer-la possible.

El menjador escolar del CEIP Pare Català és un dels pioners a València a implementar un menjador sostenible. Gràcies al treball conjunt de mares i pares i del personal del centre, en els últims anys s'ha introduït el consum de verdures i hortalisses ecològiques de l'Horta de València i d'altres productes ecològics i de proximitat, que es compren directament als productors i les productores. Algunes tendes i restaurants, com La Remolatxa, Al-Paladar o El Terra, també tendeixen ponts entre la gent del barri i l'Horta, establint relacions de proximitat, confiança i compromís amb els agricultors i agricultores i contribuint a la revitalització de l'economia local.

Un altre d'aquests exemples de canals curts de comercialització són els grups de consum responsable Sóc el que Menge, La Morera i La Remolatxa Verda, en els quals un grup de veïns i veïnes s'organitzen per satisfer les seues necessitats alimentàries, mitjançant compres conjuntes i amb criteris consensuats. Aquestes compres conjuntes busquen ser una eina de transformació social i econòmica, molt més enllà de l'objectiu d'accedir amb major facilitat a productes de qualitat.

En molts casos, els canals curts de comercialització generen formes d'organització horitzontals, cooperatives, participatives i autogestionades, i estan basats en mecanismes horitzontals i participatius de confiança. Controlar el nostre propi sistema alimentari i productiu passa per construir aquestes relacions de cooperació entre consumidors/es, productors/es i altres actors que formen part de la cadena alimentària, del camp a la taula, entre l'horta i el barri. ●

*Grup de Consum de La Sàidia. La Recovera, alimentació saludable, sostenible, justa i educativa.

ENTREVISTEM IVAN MIRÓ

“FER BARRIS COOPERATIUS ÉS ARTICULAR UNA TRAMA URBANA I ECONÒMICA AL SERVEI D'ALLÒ COMÚ”

FOTOS: JORDI BORRÀS

El projecte de Benimaclet Barri Cooperatiu s'inspira en l'experiència que vàreu portar a terme al barri de Sants, començant allà per l'any 2009. Com neix Sants Cooperatiu?

A Sants, el Projecte Barri Cooperatiu va sorgir d'un doble procés. En primer lloc, cap al 2005 es van crear algunes cooperatives de treball vinculades als moviments socials del barri. Eren fruit del desig de traslladar, a l'àmbit de l'economia, les pràctiques autoorganitzades apreses en les lluites socials; així com de la necessitat de crear infraestructures estables i llocs de treball remunerat per als membres dels moviments socials locals. Intuíem que una lluita sociopolítica que no generés alternatives socioeconòmiques, ni era transformadora ni era sostenible. Per altra banda, en aquells anys arribaren a Sants les Federacions de Cooperatives catalanes, que s'instal·laren

en un edifici del patrimoni cooperatiu històric del barri: l'antiga cooperativa de consum l'Empar de l'Obrer.

Vam començar a col·laborar i sorgí la idea del projecte. La sinergia entre la potència organitzativa i econòmica de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya i les capacitats relacionals i associatives de les cooperatives de treball autogestionàries de Sants, era una oportunitat per incidir en un barri on, per la seva pròpia història social i obrera, el cooperativisme hi havia estat present de forma notable. La crisi econòmica, que havia esclatat just aleshores, impel·lia a socialitzar el projecte cooperativista. I la dimensió local, amb les seves trames comunitàries i associatives, era l'entorn idoni per a potenciar una economia de proximitat com és la cooperativa.

Ivan Miró i Acedo (Barcelona, 1975). És sociòleg, investigador i docent en Història del cooperativisme, economia social i solidària, sociologia urbana. Soci fundador de La Ciutat Invisible, participa a la Xarxa d'Economia Solidària. Coautor de *Les cooperatives obreres de Sants* i l'informe *L'economia social i solidària a Barcelona*, entre d'altres recerques. Ha estat docent en el Postgrau d'Economia Cooperativa de la UAB i actualment coordina els cursos *“Cooperativisme i Economia Solidària”*.

+INFO: laciutatinvisible.coop | www.sants.coop

Quin recorregut ha tingut i quins són els seus resultats des del teu punt de vista per al barri de Sants?

A nivell pràctic, hem incidit en el camp mediàtic, educatiu i associatiu del barri; hem investigat i recuperat la memòria cooperativa de Sants, creant una identificació afectiva entre el territori i el cooperativisme; i hem contribuït a la creació de nous projectes cooperatius. A nivell genèric, hi hem contribuït a socialitzar el debat sobre les alternatives socioeconòmiques al capitalisme; i a nivell concret, hem contribuït tant a recuperar edificis històrics per a equipaments (la Lleialtat Santsenca) com a crear un imaginari de barri on l'economia social i solidària té una centralitat que fa una dècada era impensable. Ara estem treballant per tal que en una de les naus de Can Batlló hi aixequem un complex de promoció de l'economia cooperativa, que anomenem Coòpolis, i també estem iniciant l'Impuls Cooperatiu de Sants, format per 7 cooperatives de treball i 3 projectes d'economia comunitària de Can Batlló, que pretén seguir treballant la intercooperació entre iniciatives socioeconòmiques a la vegada que fomenta la dimensió comunitària: la construcció d'un Barri Cooperatiu.

Des d'aleshores, el projecte s'ha estès a d'altres barris de Barcelona, i ha servit per impulsar altres experiències en xarxa. Fins i tot ens hem animat ara des del País Valencià a replicar-lo i tractar d'aprofitar l'experiència i el bagatge. Com valoren aquest procés?

Amb el Projecte Barri Cooperatiu vàrem desenvolupar algunes activitats en diferents barris de Barcelona, com el Poble Sec, Poble Nou, la Barceloneta, Gràcia, Guinardó o Nou Barris. I en alguns d'aquests barris hi han nascut projectes relacionats amb el cooperativisme i el territori, des de la recuperació de la memòria cooperativa a la Barceloneta, fins a Cooperasec i l'Ateneu Cooperatiu La Base, al Poblesec.

No és que el Projecte Barri Cooperatiu en fos la llavor, sinó que dialogà amb unes realitats que tenien necessitats similars: la crisi sistèmica, l'eclosió de moviments populars i la urgència de les necessitats econòmiques revaloritzaven arreu la cooperació social. El procés que si que vam gestar entre els col·lectius dels barris barcelonins, al llarg del 2014, va ser la crítica al model capitalista de la ciutat i la necessitat d'una alternativa: la Ciutat Comuna. En aquest sentit, però, crec que podem inspirar-nos en experiències germanes però mai replicar-les automàticament: cada territori té les seves singularitats, i és a partir d'aquestes que hem d'aixecar els projectes. Així que us animem a tirar endavant amb Benimaclet Cooperatiu i esperem seguir aprenent juntes.

La Ciutat Invisible, cooperativa autogestionària de la qual formes part, ha complert enguany els primers 10 anys de vida. Conta'ns una mica la vostra experiència i la vostra trajectòria com a projecte cooperatiu.

La Ciutat Invisible és una eina de producció políticocultural, un engranatge que amb els anys s'ha anat transformant en funció de les necessitats col·lectives així com de les necessitats de les persones que la formem. Vàrem començar amb l'epicentre de la llibreria i el disseny de roba urbana, i a partir del Projecte Barri Cooperatiu vàrem ampliar la nostra tasca a la investigació, la docència, l'edició de llibres, exposicions, audiovisuals, etc. Avui som una cooperativa formada per 8 persones, 5 sòcies i 3 treballadores, que desenvolupem la nostra activitat en diferents àrees: la llibreria; el disseny de roba urbana, amb una aposta forta per la confecció pròpia i local; la investigació social en temes cooperatius, feministes i urbans; i la consultoria per a entitats de l'economia social i solidària.

Els darrers anys esteu treballant més intensament a les xarxes i en projectes que enforteixen i promouen l'Economia Solidària. Entre les experiències on us trobem, hi ha Coop57, XES, Pam a Pam, Coopolis... Com esteu vivint aquestes iniciatives i el ràpid creixement de l'Economia Solidària a Catalunya?

Per nosaltres és estratègic participar en xarxes d'intercooperació, que facin de l'economia social i solidària no només unes pràctiques econòmiques més equitatives sinó un veritable moviment popular de transformació del conjunt de la societat. Hem de tenir sempre present que les iniciatives cooperatives i de l'economia solidària en general viuen en un entorn completament desfavorable per al seu desenvolupament: el capitalisme.

És cert que en els darrers anys d'ajust estructural, la lluita contra la crisi ha fet néixer molt projectes comunitaris i ha fet créixer les finances ètiques o iniciatives com Som Energia. Però també és cert que s'ha viscut un procés impressionant de concentració de capital i que moltes de les iniciatives de l'economia social clàssica s'han vist empassades per la mercantilització: des de les caixes fins les mutualitats, passant pel cooperativisme agrari, i també moltes cooperatives de treball, amb tot l'esforç que suposa per aixecar-les, han estat destruïdes. Per tant, si no som conscients del context que ens condiciona i no ens organitzem per a una transformació global de la societat vers models col·lectivistes i socialitzants, les nostres iniciatives o bé no sobreviuran o bé, per a fer-ho, hauran de créixer, com diria Lavelle, a partir de l'isomorfisme amb el capital. Això

és: o destruïdes, o integrades. A nosaltres ens agradaria contribuir a trencar aquest dilema, i avançar amb el conjunt del cooperativisme i moviments cap a societats postcapitalistes.

Des de La Ciutat Invisible aposteu per “crear i difondre continguts crítics que impulsin processos de transformació política i social”. Per a això ofereu múltiples serveis com formació, recerca, intervenció, llibreria, etc. Com és el procés d’autogestió d’una empresa cooperativa, al qual hi afegiu, a més, l’activisme social i polític?

L'autogestió d'una empresa cooperativa té una doble vessant: social i econòmica. Però no ho fa de forma separada, com ho fa l'empresa capitalista, que diferencia entre “beneficis econòmics” i “recursos humans”. Per a una cooperativa, l'activitat econòmica és el mitjà per a resoldre les necessitats dels seus protagonistes: les persones. Per tant, la cooperativa ha d'estar ben gestionada de forma integral: en l'àmbit financer, comercial o comptable, i també amb uns processos organitzatius exigits. En aquesta direcció hi ha molt camí a fer i sobretot a desfer: ens hem socialitzat com a individus patriarcals, egoistes i autoritaris. Crear equips humanament sostenibles, que prenguin decisions col·lectivament, que resolguin els conflictes de forma positiva, on es fomenti la conciliació amb les tasques de cura, etc, és el veritable repte del cooperativisme i del conjunt d'organitzacions socials. Pensa que la majoria de cooperatives que fracassen ho fan per una resolució antiooperativa dels conflictes interns! Aprenent de l'economia feminista, nosaltres diem que volem fer economia de forma viable, vivible i equitativa.

Estem a un moment històric de forta empena de les iniciatives i propostes d'economia social. Molta gent veiem les alternatives econòmiques (finances ètiques, empreses cooperatives, monedes socials, grups de consum) com a instruments per resoldre necessitats de la vida quotidiana i com a fórmules per construir altres ciutats. Quins reptes i necessitats veus en aquest procés? Com es pot facilitar l'èxit de les iniciatives?

La clau és la construcció de mercat social. Totes aquestes iniciatives, habitualment, estan d'esquenes les unes de les altres, pensant que l'alternativa és una o altra. No, l'alternativa ho són totes, ara bé, interconnectades i intercooperant entre elles, creant estructures de segon grau, circuits integrals on la producció, el consum, la distribució, l'estalvi, la gestió, etc, formin cadenes d'economia que vagin eixamplant les necessitats socials cobertes des de l'economia social i solidària. Avui vivim una ebullició de pràcti-

ques emancipatòries, però no hem de perdre de vista que, si bé qualitativament són experiències altament inspiradores, a nivell quantitatiu encara són petites. Per tant, a més de la intercooperació, hem de treballar en l'extensió de les iniciatives. Hem d'ampliar l'impacte social de les alternatives econòmiques, hem de multiplicar els esforços per a ser-ne més.

Des de La Ciutat Invisible, heu editat dos llibres recomanables sobre l'experiència històrica del cooperativisme obrer a dos barris de Barcelona a finals del segle XIX i primers del XX. Quin aprenentatge heu tret d'aquesta experiència? Què ens pot aportar avui aquell cooperativisme?

En el primer terç del segle XX, les cooperatives de consum barcelonines foren una temptativa autoorganitzada d'abastiment de les classes populars, així com l'aposta per a implementar polítiques socials autogestionades a partir dels capitals col·lectius generats pel consum. Significaren, també, un model recíbit de socialització obrera barrial i d'autonomia cultural respecte al món burgès. Tot allò s'ho carregà la victòria del feixisme, quaranta anys de dictadura i l'hegemonia del capitalisme de la gran distribució comercial. Nosaltres, d'aquest bagatge històric, en traiem molts aprenentatges que serveixen per l'aposta cooperativista d'avui.

El primer és que una cooperativa sola no transforma res i que cal, per tant, un moviment cooperativista, format per estructures d'articulació sociopolítica, iniciatives d'intercooperació socioeconòmica i eines de producció de cultura cooperativa. El segon, que les cooperatives mai han d'oblidar que són part d'un territori, una comunitat social, una classe. No són empreses convencionals, sinó institucions socioeconòmiques de les classes populars, l'expressió d'una col·lectivitat. Per tant, la dimensió social i comunitària s'ha de tenir sempre present, i no s'ha de dirigir esforços “a ser competitius en el mercat” sinó a resoldre cada vegada millor i amb un major abast les necessitats econòmiques, socials i culturals de la societat. I en tercer lloc, les cooperatives mai han de perdre l'horitzó de transformació. Com inscrivien les cooperatives obreres dels anys 30 en els seus estatuts: “la finalitat que perseguim per mitjà del cooperativisme és posar en mans del proletariat el capital, terres, fàbriques, ferramentes i útils de treball, per a la creació de riquesa col·lectiva, i fer impossible la funció de mitjancer de la burgesia, fins aconseguir la desaparició completa del capitalisme”.

Ara hi ha hagut un gir polític i institucional important a molts ajuntaments (Barcelona, València,...). A més, hi ha hagut els darrers anys un canvi molt gran a les actituds socials cap a les administracions i la participació democràtica. Entre els programes de govern d'aquestes noves institucions hi ha formes de fer molt diferents i apostes més o menys decidides per iniciatives econòmiques en la línia de l'Economia Social, el cooperativisme, l'Economia del Bé Comú, etc. Quin hauria de ser el paper de les administracions, especialment les locals, per tal de promoure un canvi de model econòmic amb més presència d'aquestes alternatives econòmiques?

En primer lloc, dir-te que no són “noves institucions”, sinó que són les velles institucions dels municipis, nascuts en la reforma del franquisme, que ara tenen uns “nous governs”. Amb això vull dir que la voluntat manifesta i sincera dels nous equips, d'impulsar un canvi en el camp econòmic, es trobarà amb moltes

dificultats, rigideses i contextos refractaris a l'hora d'impulsar una economia de les persones i no del capital. No obstant, el marge d'actuació hi és i s'ha d'aprofitar.

A Barcelona, en aquest sentit, s'ha creat el Comissionat d'Economia Cooperativa, Social i Solidària, i hi estem col·laborant en diferents àmbits. Jo penso que els ajuntaments, en primer lloc, han de ser conscients que la pròpia institució és una agent econòmic i que la seva intervenció decanta l'economia local. Com afirma Albert Boada, regidor de Nova Economia de Sabadell, “si els municipis volen promoure el cooperativisme, el que han de fer en primer lloc és deixar de proveir-se en les empreses del capitalisme multinacional”. En segon lloc, hi ha d'haver un canvi radical en les agències de promoció econòmica, en el cas que ens afecta a nosaltres, de Barcelona Activa. Aquestes agències són el nucli dur de la concertació públicoprivada que ha posat les ciutats al servei de l'apropiació privada del capital. Això s'ha de reorientar de forma urgent: s'ha de promoure, en tot cas, una nova planificació estratègica de la ciutat a partir de la concertació públicocooperativacomunitària, i promoure l'economia social i solidària des d'aquests organismes.

Finalment, penso que des dels municipis s'ha de començar a veure que cal un desenvolupament local coimpulsat amb l'economia social i solidària, i s'ha de donar suport a la creació i al reforçament als barris de projectes d'economia cooperativa local, facilitantne infraestructures físiques, recursos, etc. Hi ha molta feina a fer des dels ajuntaments, i des de la XES ho hem teoritzat amb les 14 Mesures de la Democràcia Econòmica Local. Ara bé: hem de ser conscients que els canvis no vénen des de dalt i que no es poden crear cooperatives des de les administracions. Si volem transformar el model socioeconòmic, hem de ser les persones les que fem l'aposta quotidiana

personal pel canvi. El motor de l'economia social i solidària és la gent!

En diferents ocasions has parlat de la necessària democratització de l'economia als barris i ciutats, i de la construcció de ciutats cooperatives davant les actuals estratègies competitives. Explica'ns què vol dir aquesta idea. Com és un barri o ciutat cooperativa?

La dimensió urbana i la dimensió econòmica són cares de la mateixa moneda. Per exemple, la urbanització inicial de barris populars de Barcelona com Sants o Poblenou vingué amb la industrialització del segle XIX, els grans vapors tèxtils i la creació d'habitatge per a acollir els i les obreres que hi arribaven a treballarhi. En aquest sentit, fou una producció capitalista de l'espai, que a la vegada generà contradiccions socials i unes noves forces que passaren a produir cooperativament el barri, com les cooperatives obreres, o fins i tot a apropiarse socialment del barri, com les col·lectivitzacions del 36. Després, les lluites veïnals lluitaren per a fer dels antics espais fabrils, nous equipaments socials.

Històricament a tot territori existeix aquesta tensió: entre producció capitalista de l'espai o la producció social, entre apropiació privada o col·lectiva. Urbanització i model econòmic van de la mà, i ho hem vist clarament a l'etapa immobiliària del capitalisme recent. Per contra, cal pensar les ciutats com ho fa l'economia solidària: no com a escenaris per a l'acumulació privada del capital, sinó com a espais per a la vida, per a la resolució equitativa i emancipadora de les necessitats. En aquest sentit, fer barris cooperatius és articular-los en una trama urbana i econòmica al servei d'allò comú: que l'economia que els sosté cada vegada sigui més cooperativa, que els barris siguin l'expressió física i política de l'autoorganització socioeconòmica de les classes populars. ●

“Crear equips humanament sostenibles, que prenguin decisions col·lectivament, que resolguin els conflictes de forma positiva, on es fomenti la conciliació amb les tasques de cura, etc, és el veritable repte del cooperativisme i del conjunt d'organitzacions socials.”

MIREIA G. GIL

TREBALL DOMÈSTIC, TREBALL DE CURES I SOSTENIMENT DE LA VIDA: ECONOMIA FEMINISTA I COOPERATIVA

■ En aquest moment de canvi, de transició d'una forma de fer política a una altra, és quan ens hem de plantejar per on volem caminar i fins on volem arribar. Com diu Amaia Pérez Orozco, necessitem una *Utopia Comú* i saber com l'hem de construir en conjunt. Per això Barri Cooperatiu representa un espai favorable per a la retroalimentació de les pràctiques fora de la lògica del sistema i dels discursos que van més enllà dels clics establerts.

Seria honest admetre que la qüestió de com creem Una vida que meresci ser viscuda entre totes i tots és l'objectiu central del projecte. Volem crear les bases per construir noves formes de viure, noves formes de treballar, i en aquest camí de debats i pràctiques l'economia feminista aporta grans elements al voltant del conflicte capital/vida, i posa en contradicció la invisibilització del treball de cures i la manca de valorització del treball domèstic (majorment realitzat per les dones), sobre el qual es subjecta tot el sistema econòmic i laboral en què vivim. Tot açò no serà possible si no fem l'esforç d'eixir de la lògica del benefici individual per posar al bell mig la vida del comú.

“Fins que no canvien les relacions amb el treball, es posen en valor les tasques domèstiques, reproductives i de cures, no podrem dur a la pràctica una vida digna de ser viscuda.”

Amb aquest article m'agradaria qüestionar una sèrie d'aspectes per tal de posar-los en debat i buscar alternatives reals al llarg del desenvolupament de Barri Cooperatiu:

- Com ens podem plantejar un barri més cooperatiu on la vida que es sacseja dins estiga dignificada?
- Com podem portar a terme una relació amb el treball més sana on les nostres condicions laborals siguin favorables i la relació amb el temps laboral, personal i familiar estiga equilibrada, sense que el primer eclipse la resta dels nostres temps?
- Com ens podem plantejar una relació entre el treball reproductiu (tradicionalment realitzat per les dones) i el treball productiu fora dels tradicionals rols de gènere on les persones, independentment del seu sexe, es coresponsabilitzen per igual de les tasques de les cures, domèstiques i reproductives en general?
- Com podem plantejar el treball productiu per tal que l'assumpció de tasques de cures no penalitzi laboralment a les persones que realitzen aquestes tasques?

Per poder entendre aquest dilema econòmic i trobar alternatives laborals, ens servirà saber un poc més de la interrelació entre l'economia cooperativa, l'economia feminista, i la confluència d'ambdues.

Breument mencionaré algunes de les característiques essencials de l'economia cooperativa (*Femení plural: les dones a l'economia cooperativa*): propietat col·lectiva de l'empresa, gestió democràtica, responsabilitat social, concepció integral i transversal de l'activitat econòmica i la vida, i desenvolupament sostenible arrelat al territori i

la comunitat. Podem afirmar, doncs, que les cooperatives són grups de persones que s'han unit voluntàriament per tal de satisfer en comú les seves necessitats. El primer principi cooperatiu estableix que les persones que formen part d'una cooperativa han d'estar disposades a portar a terme l'activitat cooperativitzada, o utilitzar-ne el seus serveis, acceptar les responsabilitats de ser-ne sòcies sense cap mena de discriminació.

Per una altra banda, l'economia feminista ve donant-se en paral·lel al pensament econòmic del segle XIX. Les seues precursoras (**Barbara Leigh, Ada Heather-Bigg, Charlotte Perkins o Harriet Taylor**) ja es van manifestar en contra de la divisió sexual del treball que assignava la llar a les dones pel simple fet de ser-ho (*“la bona mestressa de casa”*). Però, donant un gran pas cronològic i històric, no és fins la dècada dels seixanta del segle XX (que coincideix amb l'anomenada **“Segona onada del feminisme”**), que té lloc el denominat “debat sobre el treball domèstic” que va posar les bases per a l'elaboració del desenvolupament de l'economia feminista de les últimes tres dècades. La crítica al treball domèstic es centrava en el fet que allò domèstic era una dimensió no monetaritzada de l'economia i s'havia de remunerar com a treball que és. Més tard vindrà la *“noció del treball de les cures”* que, més enllà de les tasques domèstiques no monetaritzades, venia a representar tot el treball que no s'identifica amb quelcom mercantil: la dimensió afectiva-relacional és un treball que es fa per satisfer les necessitats singulars de persones concretes, on el compromís és major i l'objectiu és el benestar. És el treball invisible per excel·lència. El treball que no es pot quantificar i sense el qual no podem viure, ni tampoc sostindre la producció mercantilista.

Mireia G. Gil Sociòloga especialitzada en feminismes, polítiques inclusives i de gènere. Sòcia fundadora de la llibreria associativa La Repartidora i mare d'una criatura de 4 anys. Ha desenvolupat el seu treball en l'àmbit del treball comunitari i de gènere.

+INFO: larepartidora.org

+INFO²: Per conèixer més sobre *Femení plural: les dones i l'economia cooperativa*, podeu visitar: femeniplural.wordpress.com

Podríem dir que tres característiques essencials identifiquen l'economia feminista (Amaia P.Orozco):

- 1. La noció de treball no és reductible al treball assalariat o remunerat.** *Netejar la casa, cuinar tots els dies mínim tres vegades al dia, cuidar a gent gran o a criatures, planificar les rentadores, escoltar a un familiar, ajudar-lo quan ho necessita...* Amb el temps real i mental que li dedique, com és que no es considera treball?
- 2. La consideració que comprendre les decisions de gènere és clau per entendre el funcionament del sistema econòmic.** Aquestes condicions laborals m'afecten igual si sóc dona o si sóc home?
- 3. L'adopció d'un compromís polític exprés.** Per què són majorment les dones les que assumeixen les tasques domèstiques i de les cures amb la consegüent assumpció de condicions laborals menys favorables?

Amb aquestes qüestions obertes és quan ens adonem que el canvi ha de ser integral i polièdric i que una de les formes de caminar cap a eixe canvi per escapar de la lògica mercantilista del treball és l'aposta per l'economia cooperativa (confluència entre l'economia social i l'economia feminista). Tal i com s'indica en *Femení plural: les dones a l'economia cooperativa*: “(...) les dones que impulsen projectes cooperatius poden tenir més facilitats per conciliar la vida personal, familiar i laboral, ja que la possibilitat d'autoorganització els dona, a priori, més flexibilitat i capacitat d'autogestionar el temps i els espais de treball (...)” “Les sinergies entre l'economia solidària i l'economia feminista ofereixen un terreny fèrtil per a la construcció d'un model social i econòmic més just i sostenible en què la discriminació (...) sigui eradicada i la igualtat d'oportunitats esdevingui igualtat substancial. Això requereix, però, d'un treball conscient perquè ambdós moviments s'impregnen de l'experiència i els coneixements acumulats, els intercanviïn i es fusionin”.

Lluny de voler transmetre una visió edulcorada del cooperativisme per a les dones, (el sector cooperatiu també reproduceix els biaixos de gènere del mercat laboral), es manifesta clara la necessitat de la cerca d'alternatives d'autoocupació social, especialment per a les mateixes. Fins que no canvien les relacions amb el treball, es posen en valor les tasques domèstiques, reproductives i de cures, i equilibrem la vida i el treball, no podem posar a la pràctica una vida digna de ser viscuda. Donar el pas és començar a caminar cap a eixa Utopia (del) Comú. ●

EL COOPERATIVISME VALENCIÀ EN XIFRES

NOMBRE DE COOPERATIVES

2.547

LLOCS DE TREBALL

77.280

VOLUM ECONÒMIC

18.760
MILIONS €

COMARQUES DE CASTELLÓ

187

COOPERATIVES DE TREBALL

Comarques Castelló: 1.881 persones
sòcies o treballadores d'alguna cooperativa de treball.

COMARQUES DE VALÈNCIA

1.160

COOPERATIVES DE TREBALL

Comarques València: 13.020 persones
sòcies o treballadores d'alguna cooperativa de treball.

COMARQUES D'ALACANT

539

COOPERATIVES DE TREBALL

Comarques Alacant: 6.102 persones
sòcies o treballadores d'alguna cooperativa de treball.

- S'estima que al voltant d'**1,5 milions** de valencianes i valencians formen part d'alguna cooperativa, el que equival al 30% de la població.
- El **84%** de l'ocupació és indefinida.
- Entre les 10 majors empreses al País Valencià, hi ha **2 grans cooperatives** (Consum i Anecoop).
- L'ocupació al sector cooperativista ha crescut en termes absoluts en **1.577 llocs de treball** durant 2014, i **2.154** en 2015 (sols el primer trimestre).
- Des de l'inici de la crisi, s'han creat **764 cooperatives**, amb **3.168** noves persones sòcies.
- El **38%** de les cooperatives valencianes té una **dona** com **presidenta** del seu Consell Rector i el **43%**, una **directora**. **Les dones** representen el **46,6 %** dels llocs de treball a l'economia social valenciana.

PER SECTORS

- Les cooperatives valencianes d'ensenyament tenen un centenar de centres on s'atenen **45.000 alumnes**, des d'educació infantil fins postgrau.
- Les **16 cooperatives elèctriques valencianes** han donat servei en 2014 a **45.000 sòcies**.
- Les cooperatives de crèdit valencianes tenen una xarxa territorial de **643 oficines**, amb **647.000 persones sòcies**.
- La **cooperativa Consum**, és la cooperativa amb més socis de consum de l'estat (**2,4 milions**), i més d'**11.000 llocs de treball** (dades relatives al conjunt de l'estat).

LES COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT

- **1.886** cooperatives, amb **21.000 llocs de treball**.
- Principals sectors: Serveis **38%** | Indústria **16%** | Construcció **14%** | Comerç **11%**.

COOPERATIVISME VALENCIÀ A L'ESTAT ESPAÑOL

- El cooperativisme valencià representa el **12,5%** de cooperatives i el **16,6% de l'ocupació** del sector a nivell estatal.
- La província de València és la **1a** en nombre de persones ocupades en cooperatives (**10,8% del total estatal**) i la **2a** per nombre de cooperatives (**1.451 -7% del total-**), per darrere de Barcelona.
- El **76%** del cooperativisme elèctric de l'estat espanyol es concentra al País Valencià. **16** de les 21 cooperatives elèctriques són valencianes.
- La cooperativa de l'estat amb major volum de sòcies consumidores és valenciana (Consum S.Coop. V)
- Les cooperatives agroalimentàries valencianes generen el **33% de l'ocupació estatal**.
- De les 2 cooperatives d'ensenyament que imparteixen educació superior a l'estat, **1** està al País Valencià.

*Dades extretes de Confederació de Cooperatives de la Comunitat Valenciana, 2015.

EL COOPERATIVISME AL MÓN

COOPERATIVISME GLOBAL

- **1.000 milions** de persones son membres d'alguna cooperativa.
- Les **300 majors cooperatives** del món representen la **7ª economia mundial**
- El **50% de la producció agrícola mundial** es comercialitza mitjançant cooperatives.
- Les cooperatives financeres presten servei a **857 milions de persones**, el **13%** de la població mundial.

A EUROPA

- Les cooperatives de crèdit financen el **29%** del teixit de mitjanes i menudes empreses.
- A **Finlandia**, el **75%** de la població es membre d'alguna cooperativa i el **60%** del teixit empresarial té aquesta fórmula jurídica.
- A **Bèlgica**, **1 de cada 5** farmàcies són cooperatives.
- A **Polònia**, **1 de cada 3** persones viu a una vivenda que pertany a una cooperativa.
- A **Itàlia**, el **50% del sector agroalimentari** està gestionat per cooperatives. Hi ha **34.000** cooperatives de serveis.
- A **Alemanya**, el **35% de les empreses** són cooperatives.

A LA MEDITERRÀNIA

Els Estats membres de la Xarxa Mediterrània d'Economia Social (Espanya, Portugal, Marroc, Tunísia, Itàlia i França):

- **132.248** cooperatives
- **1,9 milions** de llocs de treball
- **43 milions** de persones **sòcies**
- **560.000 milions €** en facturació

CONSTRUINT ALTERNATIVES ECONÒMIQUES

REDACCIÓ BARRICOOP

■ L'actual situació de crisi econòmica i financera ha comportat la destrucció de desenes de milers de llocs de treball i la desaparició de milers d'empreses. Davant la necessitat d'un canvi de model productiu, fins ara excessivament centrat en el sector immobiliari i el turisme de grans esdeveniments, ens cal impulsar un paradigma econòmic que impliqui una major democràcia per a les empreses i una major responsabilitat en les accions i les decisions econòmiques col·lectives. Ens urgeix promoure una economia per a les persones, que prioritze l'interès social i el treball davant les necessitats immediates de la reproducció i l'acumulació de capital.

A més, davant el discurs de la persona emprenedora, sovint associada a l'individualisme i la competència ferotge, i a discursos estereotipats sobre l'èxit personal i professional, cal aprofundir en pràctiques i discursos de la iniciativa econòmica social i cooperativa. Dissenyar i emprendre projectes de forma col·lectiva i solidària, socialment compromesa, promovent xarxes de col·laboració àmplies que s'estenguen pel territori.

Per això, posem la mirada en l'economia social i el cooperativisme, com a paradigmes alternatius a l'economia de la racionalitat individual, hipercompetitiva, consumista, excessivament finançaritzada i especuladora, productora de greus desigualtats socials i depredadora dels recursos naturals.

UNA ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

L'Economia Social té les seues arrels històriques a les cooperatives, associacions i mutualitats nascudes durant la segona meitat del segle XIX per satisfer diverses necessitats col·lectives de les classes populars. Accedir al crèdit, facilitar el consum, organitzar el treball associat, millorar les condicions d'habitatge, organitzar sistemes de benestar social o fer arribar l'educació i la cultura als sectors populars, eren els principals objectius de les primeres entitats d'Economia Social. A hores d'ara, el sector de l'Economia Social inclou aquelles entitats no pertanyents al sector públic (per tant, entitats privades) que funcionen de forma democràtica, amb igualtat de drets i deures per als i les sòcies, amb règims especials de propietat col·lectiva i un repartiment d'excedents orientat a la millora dels serveis per a les persones sòcies i la societat en general. En aquest sector trobem, a nivell formal, associacions, ONGs, mutualitats, empreses d'inserció i cooperatives, principalment.

Atenent la Carta de Principis de l'Economia Social (2002), promoguda per la Conferència Permanent de Cooperatives, Mutualitats, Associacions i Fundacions, els principis d'aquest sector són:

1. Primacia de les persones i de l'objecte social sobre el capital.
2. Adhesió voluntària i oberta.
3. Control democràtic per les persones associades.
4. Conjunció de l'interès dels i les membres amb l'interès general.

5. Aplicació dels principis de solidaritat i responsabilitat.
6. Autonomia de gestió i independència respecte dels poders públics.
7. Destinació de bona part dels excedents als objectius del desenvolupament sostenible, l'interès dels serveis als i les sòcies i l'interès general.

A més, dintre del món de l'Economia Social, trobem el moviment de l'Economia Solidària. A l'Estat espanyol, son un bon grapat d'entitats associades a la **Red de Economía Alternativa i Solidària, xarxa que aglutina més de 250 organitzacions**, associades per territoris i sectors d'activitat, que treballen per una Economia Social, vertaderament transformadora i compromesa amb el conjunt de valors i principis d'aquesta.

Des de REAS, es concep l'Economia Solidària *"en el marc de la tradició de l'economia social, incorporant a la gestió de l'activitat econòmica, els valors universals que han de regir la societat i les relacions entre la ciutadania: equitat, justícia, fraternitat econòmica, solidaritat social i democràcia directa. I en tant que una nova forma de produir, consumir i distribuir, es proposa com una alternativa viable i sostenible per a la transformació de les necessitats individuals i globals, i aspira a consolidar-se com un instrument de transformació social"* (extret de la Carta de l'Economia Solidària de REAS).

En aquest sentit, són aquests els eixos transversals de les entitats que conformen REAS per tal de posar en pràctica l'Economia Solidària:

- L'autonomia com a principi de llibertat i exercici de la coresponsabilitat.
- L'autogestió com a metodologia que respecta, implica, educa, iguala les oportunitats i possibilita l'empoderament.
- La cultura alliberadora com a base de pensaments creatius, científics i alternatius que ens ajuden a buscar, investigar i trobar noves formes de conuiu, produir, gaudir, consumir i organitzar la política i l'economia al servei de totes les persones.
- El desenvolupament de les persones en totes les seues dimensions i capacitats: físiques, psíquiques, espirituals, estètiques, artístiques, sensibles, relacionals,... en harmonia amb la natura, per sobre de qualsevol creixement desequilibrat econòmic, financer, bèl·lic, consumista, transgènic i anòmal com el que s'està propugnant en nom d'un desenvolupament "fictici".
- La compenetració amb la Natura
- La solidaritat humana i econòmica com a principi de les nostres relacions locals, nacionals i internacionals.

Al País Valencià, l'organització membre de REAS és la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària, que compta amb una vintena d'entitats associades i compromeses amb la Carta de l'Economia Solidària. ●

COOPERATIVISME: NOTES SOBRE ELS ORÍGENS HISTÒRICS

■ Les cooperatives, en tant que part integrant de l'Economia Social, han sigut històricament formes d'organització popular de l'economia basades en la solidaritat i l'autogestió, i adreçades a resoldre necessitats urgents o importants de les comunitats amb menys recursos. Les cooperatives de consum, habitatge o treball, les caixes d'estalvis o les cooperatives agràries, sorgeixen històricament de l'associació entre treballadors i treballadores per tal de resoldre conjuntament necessitats alimentàries, de salut, treball, previsió social, vivenda, etc. Han sigut i són motors de desenvolupament social just i solidari.

La **Societat Equitativa dels Pioners de Rochdale**, fundada el 1844 a Anglaterra per 28 treballadors tèxtils com un embrió de cooperativa de consum, es considera l'entitat precursora del moviment cooperativista internacional, aportant el fonament dels principis cooperativistes que funden el moviment.

A nivell europeu, el cooperativisme es desenvolupa des de mitjans del segle XIX a partir de diferents branques ideològiques, aglutinant experiències diverses d'arrel obrera i popular. A l'Estat espanyol, també trobem els antecedents cooperativistes en les primeres associacions obreres catalanes, com l'**Associació Mútua de Teixidors de Barcelona** que fundà la Companyia Fabril de Teixidors a Mà (1842), **La Obrera Mataronense** (1864), i moltes altres que floriran durant les següents dècades, fent de Catalunya el territori amb major concentració del moviment cooperatiu a l'Estat espanyol.

Al País Valencià, les primeres cooperatives de què es té constància són la d'**Escoberos de Torrente** (1837) i l'**Associació de Paperers de Bunyol** (1838), al sector de la producció del paper. No obstant, l'experiència més reconeguda, com a precursora del cooperativisme valencià, és **La Proletaria** (1856), cooperativa de treballadors de la seda que començà amb 14 artesans el mateix any de la revolta coneguda com el Motí dels velluters, i que en pocs anys va arribar a aplegar-ne 290 en diferents societats cooperatives del sector.

Posteriorment, durant la dècada dels 1880, el diari *La Gaceta de Madrid* fa menció de la **Cooperativa de Consumo de Valencia** i de la **Cooperativa La Unión** (Valencia), així com de la **Sociedad Cooperativa de Obreros** de Alicante. Altres fonts, hi afegeixen també una **Cooperativa Industrial Castellonense** per aquelles dates. A finals del segle XIX, 5 societats cooperatives del tèxtil constituïren el **Centre Federatiu d'Instrucció i Esbarjo**, que es convertí en Ateneu, on els socis cooperativistes aprenien a llegir i a escriure. Aquestes serien, junt a d'altres menys consolidades o de vida més efímera, les primeres experiències cooperativistes urbanes a les comarques valencianes.

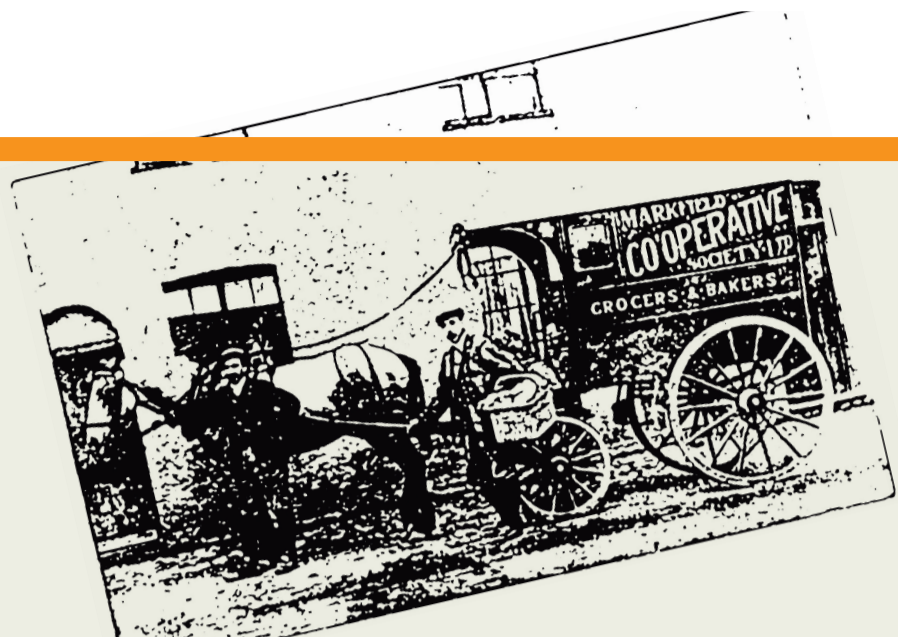

SOM UNA ENTITAT VALENCIANA

www.caixapopular.es | 902 310 902 | info@caixapopular.es | facebook.com/caixapopular

Paulapé
IL·LUSTRADORA
625766011
paulape.cat

En general, durant les darreres dècades del segle XIX, a causa de la feble legislació i dels conflictes socials i polítics, naixien desenes de cooperatives, moltes amb una vida efímera, constituint, no obstant, un fenomen en auge i molt dinàmic, sempre al calor dels canvis socials, econòmics i polítics. Entre el 1868 i el 1874, durant l'anomenat Sexenni Democràtic, sorgeixen més de 600 societats cooperatives en tot l'Estat.

Al segon Congrés de l'Associació Cooperativa Internacional, celebrat a París el 1896, un representant del cooperativisme de l'Estat espanyol presentà un informe on es mencionava l'existència de 154 cooperatives de consum, 5 de crèdit, 2 de construcció de cases i 32 de producció.

Entrat el segle XX, el cooperativisme esdevindrà un moviment amb múltiples influències i experiències històriques a l'Estat espanyol. Algunes experiències es desenvoluparan vinculades al moviment obrer d'arrel socialista, republicà i anarquista, amb un caràcter més revolucionari. Altres ho faran de la mà de sectors reformadors vinculats a l'església catòlica, que sempre mantindrà un fort lligam i una forta influència amb aquests corrents, especialment amb el cooperativisme agrari i de crèdit.

A finals del franquisme, i durant el procés de la Transició, incloent la crisi econòmica de finals dels 70 i els 80, el cooperativisme prendrà un important protagonisme en la democratització i la modernització social i econòmica en diferents territoris de l'Estat espanyol. Durant aquest període, hi haurà un fort impuls del cooperativisme de vivenda, de consum, d'ensenyament i de treball, especialment important durant el procés de reconversió industrial, on centenars d'empreses es recuperaran pels treballadors i treballadores en forma de cooperativa o societat laboral.

Al País Valencià, aquest període coincideix amb el naixement de diverses iniciatives de renovació pedagògica, que prendran forma en les cooperatives d'ensenyament i que, des dels cicles d'infantil fins a l'etapa universitària, actualment atenen a més de 45.000 estudiants. També la **Cooperativa de Vivendes Populares**, la **Cooperativa de Consum Popular** (actual Consum, S.Coop.V), així com l'actual **Caixa Popular**, que constitueixen el nucli històric més rellevant i la realitat més representativa del cooperativisme valencià contemporani.

Al mateix temps, naixien diverses iniciatives en el món agrari, industrial i de serveis diversos, destacant també la singularitat històrica de la **Societat Anònima Laboral del Transport Urbà de València** (SALTUV). Aquesta empresa és la primera Societat Laboral de l'Estat espanyol, fundada el 1964 després d'un rescat de la concessió del transport públic per part de l'Ajuntament, i que l'any 1986 es convertirà en l'actual EMT. La seua experiències inspirà altres models similars de transport públic municipal, a les Illes Balears i a Les Canàries. ●

*Font: Amparo Álvarez Rubio, "Història del cooperativisme al País Valencià" (Ed. Garbí, 1968).

PRIMERES ASSOCIACIONS OBRERES I COOPERATIVES AL PAÍS VALENCIÀ

- **Escoberos de Torrente** (societat de socors mutus fundada el 1837).
- **Papeleros de Buñol** (fundada el 1838, acabà convertint-se en una entitat de crèdit).
- **Acomodadores de la Plaza de Toros** (València, 185. Societat de socors mutus).
- **Sociedad Filantrópica Gremio de Sastres** (València, 1847. Societat de socors mutus).
- **El Taller** (València, 1849. Societat de socors mutus).
- **La Proletaria** (València, 1856. Fundada com a cooperativa de consum, l'any 1860 esdevé cooperativa de producció).
- **La Alianza** (fundada l'any 1856, es considera la cooperativa de consum valenciana més antiga).
- **El Movimiento** (València, 1858-1860. Diferents activitats cooperatives: consum, socors mutus, crèdit...). ●

PRINCIPIS COOPERATIVISTES

■ L'empresa cooperativa, a diferència d'altres models d'empresa, és de propietat comú i de gestió democràtica. En la seua definició, recollida als principis de l'ACI i a les diferents lleis estatals i autonòmiques, es defineix com una societat constituïda per persones que s'associen, per a la realització d'activitats empresarials, encaminades a satisfer les seves necessitats i aspiracions econòmiques i socials, amb una estructura i un funcionament democràtic.

Aquest és un resum dels principis cooperatius adaptats dels originals al Congrés de Manchester de l'ACI el 1995:

- Adhesió oberta i voluntària.
- Gestió democràtica. Les persones sòcies participen activament en la definició de les polítiques de la cooperativa i en la presa de decisions.
- Participació econòmica de les persones sòcies. Contribueixen de manera equitativa i controlen de manera democràtica el capital del col·lectiu.
- Autonomia i independència. Quan una cooperativa entra en acords amb altres organitzacions i/o administracions, ho fa assegurant el control democràtic de la mateixa i mantenint l'autonomia.
- Educació, formació i informació. Amb la idea de revertir en un desenvolupament eficaç de les seues tasques, la cooperativa inverteix en l'educació i formació dels i les sòcies, promovent el cooperativisme entre la ciutadania. ●

**camí al
MERCAT
SOCIAL**

Des de REAS PV, Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària del País Valencià volem ajuntar a totes les organitzacions i consumidors que aposten per l'economia social i solidària, amb l'objectiu de crear un mercat social

Si et consideres una d'elles anima't i posa't en contacte amb nosaltres
mercadosocial@reaspaisvalencia.org

LA REPARTIDORA

LLIBRERIA I TENDA ASSOCIATIVA · FORMACIÓ I RECERCA SOCIAL · DISSENY I COMUNICACIÓ

C/ Arquitecte Arnau 5
46020 Benimaclet · VLC

963 612 766
larepartidora@larepartidora.org

www.larepartidora.org
facebook.com/larepartidora.valencia

ENTREVISTEM GUERNICA FACUNDO

"EMPRENDRE EN COL·LECTIU ÉS MÉS RIC, CONSISTENT, VALUÓS I MÉS CORRESPONSABLE"

FOTO: ARXIU GUERNICA FACUNDO

Tens una llarga experiència professional en la promoció de l'emprenedoria. Com defineixes aquest concepte? Quina és la importància d'aquests processos a les nostres societats? Quins són els principals obstacles o reptes de l'emprenedoria i les seues concepcions?

L'emprenedoria es podria definir com una actitud, com una acció o com una intenció. Les persones amb actitud emprenedora són aquelles que prenen la iniciativa, són perseverants i a vegades tossudes; s'orienten cap a l'acció però són observadores, veuen una mica més enllà del què hi ha a simple vista i busquen respostes, solucions i oportunitats allà on hi ha dubtes, problemes o necessitats; no tenen por al risc mesurat però no són incoscients, planifiquen i prioritzen.

No existeix el gen emprenedor: malgrat algunes persones tenen més predisposició a sentir-se còmodes emprenent, tot és un aprenentatge, una pràctica. Quant més observem, més coses veiem, quant més comuniquem, millor ens fem entendre, quant més treballem en equip més difícil ens és treballar en solitari...

Per això l'emprenedoria és també acció: és un projecte, un viatge, una activitat, una iniciativa, majoritàriament amb repercussions econòmiques, però no sempre monetàries.

I l'emprenedoria és també intenció; emprenem per algun motiu, perquè ens cal tenir ingressos, perquè ens motiva alguna cosa de la que ens agrada viure, perquè hem cregut trobar una molt bona oportunitat o perquè ens subleva allò que no funciona i volem canviar-ho, fer-ho diferent, fer-ho millor.

En aquest sentit l'emprenedoria pot ser transformadora econòmica, social, cultural, ecològica i/o políticament, però malauradament no sempre la seva intenció és canviar les regles del joc. El fet emprenedor és inherent a les nostres societats, però a vegades serveix per generar processos de transformació d'aquesta, i altres serveix per consolidar les dinàmiques de relació social establertes. Circumscriure l'imaginari col·lectiu sobre l'emprenedoria en un prototipus individualista, supervivent, guanyador, monetarista i orientat al lucre és, simplement pobre.

Guernica Facundo Vericat, és autora de "El libro rojo de las mujeres emprendedoras". Actualment coordina la cooperativa LabCoop, un espai que acull i impulsa iniciatives d'emprenedoria social cooperativa i innovació social. És sòcia de Coop57, Somenergia i Eticom, de la qual forma part del Consell Rector. És llicenciada en Ciències Polítiques i de l'Administració per la UAB, postgraduada en Gestió Aplicada al Desenvolupament Local per l'Institut d'Educació Contínua de la UPF, i diplomada en Gestió i Administració Pública per la UPF.

Hi ha veus crítiques amb la idea mateixa d'emprenedoria, associada al marc d'un capitalisme salvatge, d'autoexplotació, de la intensificació de la competència i de l'individualisme en el món empresarial o professional. Quina opinió et mereixen aquestes afirmacions? Quina és la teua visió al respecte?

És cert, el sistema d'aprenentatge hegemònic, la (in)formació dels grans mitjans de comunicació, el missatge majoritari de serveis públics, el marc legal laboral... tot condueix a un sense sentit competitiu, individualista i autoexplotador, especialment en tot allò que té a veure amb la iniciativa emprenedora. És més, els missatges són culpabilitzadors: si no t'én surts és perquè no ets prou emprenedora, no tens suficient iniciativa, no ets innovadora... sense posar en dubte que emprenere no és, ni ha estat mai, un fet individual i aïllat. És una falàcia que la xarxa de relacions, d'afectes i de complicitats (personals, econòmiques, familiars, professionals) no tingui un pes decisiu en el fet emprenedor i en el seu grau de reeixida. Emprenere col·lectivament és una forma de contrarestar aquests missatges dominants, i fer-ho justament amb la intenció de canviar les regles del joc econòmic (de treball, de consum, de relació comercial, de finançament...) pot ser una de les formes d'alteritat capitalista que tant necessitem. Emprenere en col·lectiu no és senzill, ràpid ni sempre alentador, però és més ric, més consistent, més valuós, més lleuger i més corresponsable.

Has treballat de forma especial l'emprenedoria amb dones. Des de la teua experiència, quines característiques específiques o diferenciades existeixen en aquests casos? Amb quins obstacles es troben les dones emprenedores i quines estratègies hi ha per superar-los?

És una pregunta complexa i llarga de respondre, a més fa temps que no segueixo estadístiques ni estudis sobre les desigualtats de gènere en l'emprenedoria, però des de l'acompanyament pràctic a projectes emprenedors segueixo observant patrons de dones i homes molt semblants als d'abans de la crisi econòmica.

En aquest sentit diria que les principals diferències de les dones emprenedores, respecte els homes emprenedors (i que són alhora causa i conseqüència de les desigualtats existents en clau de gènere), són, principalment:

1. Una menor propensió a emprenere, que a més es produeix en major mesura per necessitat que per oportunitat, si bé amb un risc millor calculat i unes aspiracions més realistes i menys orientades al lucre personal;
2. Una manca de referents, de reconeixement, de visibilitat i, per tant, d'incentivació a emprenere a les noves generacions de noies, si bé amb un pes important quan existeix una

relació directe entre empresàries i aquestes futures emprenedores;

3. Un pes sovint ofegant de la necessitat de conciliació com a motor per emprenere, que es preua amb menys salut i més pressió sobre les espatlles; alhora que una millor capacitat per generar estructures emprenedores que permetin conciliar, que contemplin la cura d'altres, la disponibilitat d'espais personals o la voluntat d'ampliar estudis, com un element més de la dinàmica emprenedora.
4. Una major dificultat d'accés a finançament (tot i que actualment això pugui semblar una broma de mal gust), sovint perquè seguim preferint emprenere en sectors d'activitat poc valorats socialment i econòmicament.
5. Una major necessitat, però alhora dificultat, d'emprenere col·lectivament, davant una realitat aïlladora i pressionadora quant a l'exercici de rols de gènere.

Actualment treballes a Labcoop, promovent l'emprenedoria social cooperativa des d'una visió transformadora. Explica'ns un poc en què consisteix la vostra tasca i quin model d'emprenedoria promoueu des de la vostra cooperativa?

LabCoop (Laboratori d'iniciatives d'emprenedoria social cooperativa) és una cooperativa que acull, incuba i impulsa iniciatives d'emprenedoria social cooperativa. Entenem que les iniciatives d'emprenedoria social són aquelles que, a través d'una activitat econòmica, persegueixen: transformar l'economia, la societat, la cultura; cooperativitzar l'activitat; sostenir-se al llarg del temps; multiplicar el seu model. Proposem posar èmfasi en la dimensió necessàriament cooperativa de l'emprenedoria social.

LabCoop també impulsa iniciatives d'innovació social, que són aquelles que desenvolupen activitats transformadores de la realitat social, econòmica, política, cultural o ambiental, malgrat no estiguin necessàriament vinculades a una iniciativa emprenedora. Entenem la innovació com a actitud, una manera de fer les coses, i no un fi o un objectiu en si mateixa; la innovació és l'eina, actitud o recurs que permet la creativitat necessària per a desenvolupar l'emprenedoria social. ●

RECURSOS ONLINE

ORGANITZACIONS DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Red de Economía Alternativa y Solidaria (estatal):

- www.economiasolidaria.org

Xarxa Valenciana d'Economia Alternativa i Solidària (REAS-PV):

- www.reaspaisvalencia.org

Xarxa d'Economia Solidària (Catalunya)

- www.xes.cat

ORGANITZACIONS SECTORIALS DEL COOPERATIVISME VALENCIÀ

Confederació de Cooperatives Valencianes

- www.concoval.es

Federació Valenciana de Cooperatives Treball Associat

- www.fevecta.coop

Unió de Cooperatives d'Ensenyament

- www.ucev.coop

ECONOMIA SOCIAL I TERCER SECTOR

Confederació Empresarial Espanyola de l'Economia Social (CEPES)

- www.cepes.es

Plataforma per la Sobirania Alimentària del País Valencià

- www.sobiraniaalimentariapv.org

Coordinadora Valenciana d'ONGD

- www.cvongd.org

*MÉS INFO: A barricoop.org trobaràs informació ampliada del projecte, recursos, idees, actualitzacions,... També pots seguir-nos a [Benimaclet.BarriCooperatiu](https://www.facebook.com/Benimaclet.BarriCooperatiu)

REVISTES I ALTRES PUBLICACIONS

Revista Economía Pública, Social i Cooperativa (CIRIEC)

- www.ciriec-revistaeconomia.es

Nexe. Quaderns d'autogestió i economia cooperativa

- www.nexe.coop/nexe

Economia Solidària (per Jordi Garcia)

- www.economiasolidaria.cat

Observatorio de la Economía Social

- www.observatorioeconomiasocial.es

RECURSOS WEB PER INICIAR PROJECTES COOPERATIUS

Emprenedors: Recursos al web de FEVECTA

- fevecta.coop/emprenedors

Emprende.coop (iniciativa de COCETA)

- www.emprende.coop

Crea: Recursos de Cooperatives de Treball de Catalunya

- www.cooperativest treball.coop/crea

LECTURES

LLIBRES RECOMANATS

- **CRISIS CAPITALISTA Y ECONOMÍA SOLIDARIA. UNA ECONOMÍA QUE EMERGE COMO ALTERNATIVA REAL**
Jean-Louis Laville, Jordi Garcia Jané. Ed. Icaria.
- **HACER REAL LO POSIBLE. LA FORMACIÓN DEL SER HUMANO INTEGRAL: ECONOMÍA SOLIDARIA, DESARROLLO Y EL FUTURO DEL TRABAJO**
Marcos Arruda. Ed. Icaria.
- **EL DINERO DE LA GENTE. MONEDAS LOCALES Y SOBERANÍA ECONÓMICA**
Bernard Lieater, John Rogers, Margrit Kennedy. Ed. Icaria.
- **LA DIMENSIÓN COOPERATIVA. ECONOMIA SOCIAL Y EMPRESA SOCIAL AL SIGLO XXI**
VVAA. Ed. Icaria.
- **CAIXA POPULAR. UN MODELO DE BANCA COOPERATIVA, SOCIAL Y DIFERENTE**
Vanessa Campos i Joan Ramon Sanchis-Palacio. Ed. Vincle.
- **DEMOCRACIA ECONÓMICA. HACIA UNA ALTERNATIVA AL CAPITALISMO**
Diverses Autores. Ed. Icaria.
- **LA AUTOGESTIÓN VIVA**
José Luís Carretero Miramar. Ed. Queimada.
- **LES COOPERATIVES D'ENSENYAMENT AL PAÍS VALENCIÀ I LA RENOVACIÓ PEDAGÒGICA (1968-1976).**
Mª Carme Agulló i Andrés Payà. Ed. U. de València (disp. a internet).
- **LA EMPRESA MÁS HUMANA. EPISODIOS DE HISTORIA COOPERATIVA EN LA COM. VALENCIANA (1975-2005)**
Nardi Alba Benaches. Ed. CONFECOVA. (disponible a internet).
- **LES COOPERATIVES OBRERES DE SANTS**
Marc Dalmau Torvà i Ivan Miró Acedo. Ed. La ciutat invisible.
- **FER EL SALT. COOPERATIVISME I ECONOMIA SOLIDÀRIA**
Coopera que és la pera, VVAA. Ed. Comú.

*Tots aquests llibres els podeu trobar a la llibreria de **LA REPARTIDORA** (València).
MÉS INFO: larepartidora.org

www.fevecta.coop

assessorament
gratuit
963521386

CONSULTA AJUDES DISPONIBLES

COOPERATIVES DE TREBALL ASSOCIAT: UNA SOLUCIÓ PER AL TEU PROJECTE EMPRESARIAL

964 918 373
info@mineralgrafics.com
mineralgrafics.com
facebook.com/MineralGrafics

MINERAL gràfics
DISSENY GRÀFIC | WEB | EDITORIAL
EL VALOR DE FER-LO BONIC

VALÈNCIA | 14 · 15 · 21 · 22 · 28 · 29 D'ABRIL | 2016

JORNADES D'ECONOMIA SOCIAL | COOPERATIVISME

DIJOURS 14 ABRIL

Emprendre en col·lectiu. Reptes i propostes

Participen: Labcoop | FEVECTA | INNDEA | Caixa Popular

DIVENDRES 15 ABRIL

Cultura i comunicació cooperatives

Participen: Tigre de Paper | La Directa | La Llavoreta | La Cinemista* | Sinergies

DIJOURS 21 ABRIL

Cooperativisme de finances ètiques i solidàries.

Participen: Coop57 | Caixa popular | FIARE* | Xarxa Enclau.

DIVENDRES 22 ABRIL

Economia social i intervenció comunitària

Participen: El Rastrell | Escola per al Treball La Punta de Natzarret | Comitè anti-SIDA | altres per confirmar.

DIJOURS 28 ABRIL

Serveis a persones i empreses

Participen: La Veloz | SERCOVAL | El Rogle

DIVENDRES 29 ABRIL

Polítiques urbanes i de vivenda cooperativa

Participen: La Col | Comunitària | Un piso adelante | La Duła.

Visibilitzar experiències cooperativistes en diferents sectors d'activitat / Promoció de models econòmics alternatius / Conèixer com és el dia a dia en una empresa cooperativa / Principis i valors que regeixen l'activitat / Diferents bens i serveis que ofereixen / Relacions en xarxa / intercooperació / reptes de futur...

ESPAI

Les activitats seran a la Biblioteca del Col·legi Públic Pare Català Carrer del Pare Alegre, 22 46020 | Benimaclet · València

HORES

de 18:30 a 20:30

MÉS INFO

www.barricoop.org

[@BarriCooperatiu](https://twitter.com/BarriCooperatiu)

[Benimaclet.BarriCooperatiu](https://www.facebook.com/Benimaclet.BarriCooperatiu)

INICIATIVA

AMB EL SUPORT

PROGRAMA DE FORMACIÓ

FENT ECONOMIA SOCIAL FENT COOPERATIVA

Un **CURS GRATUÏT** per facilitar eines, coneixements i recursos fonamentals per posar en marxa un projecte d'empresa cooperativa. Des de l'òptica de l'Economia Social i Solidària.

BLOCS TEMÀTICS

1. Cooperativisme i Economia social: Introducció general.
2. Economia Social i Solidària. Experiències, criteris i xarxes.
3. Què és, com es constitueix i com funciona una cooperativa de treball.
4. Competències, habilitats i processos per a l'emprenedoria social cooperativa.
5. Recursos econòmics i financers per a l'Economia Social.

DATES PREVISTES

2a quinzena de **MAIG** 2016.
CURS GRATUÏT | Places limitades

MÉS INFO

www.barricoop.org

AMB EL SUPORT DE

ENTITATS DOCENTS

LA REPARTIDORA · FEVECTA · XARXA ENCLAU
LA CIUTAT INVISIBLE · LABCOOP · CAIXA POPULAR
GRUP PROMOTOR COOP57_PV · FIARE